

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัย เรื่องผลของการใช้ทักษะการสื่อสารทางวาจาตามแนวคิด
กลุ่มปฏิสัมพันธ์ที่มีต่อความสามารถทางการพูดของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ในโรงเรียน
สังกัดสำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร

ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยแบ่งหัวข้อดังต่อไปนี้

1. ความหมายและความสำคัญของการสื่อสารทางวาจา
2. ประเภทของทักษะการสื่อสารทางวาจา
3. คุณค่าของทักษะการสื่อสารทางวาจา
4. ปัญหาของการสื่อสารทางวาจา
5. การสอนทักษะการสื่อสารทางวาจา
6. ทฤษฎีการสอนภาษา
7. ความหมายและความสำคัญของการปฏิสัมพันธ์
8. ทฤษฎีนักปฏิสัมพันธ์
9. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารทางวาจา

ความหมายและความสำคัญของการสื่อสารทางวาจา

ความหมายของการสื่อสารทางวาจา

การสื่อสารทางวาจา คือ พฤติกรรมในการสื่อสารของมนุษย์ โดยการใช้
ถ้อยคำและอากัปกิริยาแสดงความรู้ ความคิด และความรู้สึกออกมาให้ผู้ฟังรับรู้ การสื่อความหมาย
ระหว่างผู้พูดกับผู้ฟังมีวิธีที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ ถือเป็นศาสตร์อย่างหนึ่ง (ประภาสรี สีสอนไพ,
2523)

จินดา งามสุทธิ (2531) และสุนทรีย์ ภวภูตานนท์ (2516) ให้ความหมาย
ของการสื่อสารทางวาจาไว้สอดคล้องกัน คือ การเปล่งเสียงออกมาเป็นคำพูดเพื่อติดต่อสื่อสารให้
เข้าใจกันระหว่างผู้พูดและผู้ฟัง ซึ่งมีได้หมายความว่าเพียงสื่อความหมายโดยใช้ปากเท่านั้น แต่เป็น
การสื่อความหมายโดยใช้ภาษา เสียง กิริยา ท่าทางต่าง ๆ เพื่อถ่ายทอดความรู้สึกของผู้พูดให้แก่
ผู้ฟังให้ได้ผลตามความมุ่งหมายของผู้พูด ส่วน วราภรณ์ บำรุงกุล (2529) เห็นว่า การสื่อสาร
ทางวาจาที่ดีนั้นคือ การใช้ถ้อยคำ น้ำเสียง รวมทั้งกิริยาอาการอย่างมีประสิทธิภาพและถูกต้อง
ตามจรรา มารยาท และประเพณีของสังคม เพื่อถ่ายทอด ความรู้ ความคิด ความรู้สึกที่มี
คุณประโยชน์ให้ผู้ฟังรับรู้ และเกิดการตอบสนองตามจุดมุ่งหมายของผู้พูดด้วย

จากทรรศนะต่าง ๆ ดังกล่าว ประมวลได้ว่า การสื่อสารทางวาจา หมายถึง
พฤติกรรมที่สื่อสารกันโดยการใช้ถ้อยคำ น้ำเสียง กิริยาท่าทาง เพื่อถ่ายทอดความรู้ ความคิด
ความรู้สึก และความต้องการจากผู้พูดไปยังผู้ฟังให้ได้รับรู้ และเกิดการตอบสนองตามจุดมุ่งหมาย
ของผู้พูด

ความสำคัญของการสื่อสารทางวาจา

การสื่อสารทางวาจาเป็นเครื่องมือในการเข้าสมาคมที่สำคัญของมนุษย์ มนุษย์
ใช้การสื่อสารทางวาจาเป็นเครื่องมือติดต่อสื่อความหมายซึ่งกันและกัน ทำให้มนุษย์สามารถดำรง
ชีวิตได้อย่างมีความสุข เพราะคนในสังคมนั้นใช้การสื่อสารทางวาจาสำหรับแลกเปลี่ยนความรู้
ความรู้สึก ความคิดเห็น และความต้องการ จึงทำให้เข้าใจกันอยู่ร่วมกันได้เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นก็
สามารถใช้เป็นเครื่องมือในการแก้ปัญหา (สมปราชญ์ อัมมะพันธ์, 2529)

พนัส หันนาคินท์ (2520) และนิพนธ์ ศศิธร และคณะ (2524) กล่าวถึงความสำคัญของการสื่อสารทางวาจาในทำนองเดียวกันว่า การสื่อสารทางวาจามีความสำคัญต่อมนุษย์เป็นอย่างยิ่ง เพราะมนุษย์จะติดต่อสื่อสารซึ่งกันและกันเพื่อบอกกล่าวถึงข้อเท็จจริงหรือข่าวสาร เพื่อทำความเข้าใจกัน ถ่ายทอดความรู้สึก ความต้องการของกันและกันด้วยวิธีการต่าง ๆ ตั้งแต่การใช้คำพูด น้ำเสียง กิริยาท่าทาง และสีหน้าของผู้พูด การสื่อสารทางวาจาจึงเป็นบันไดสู่ความสำเร็จของมนุษย์ ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของ อุดม บัวเพชร (2533) ที่ว่า การสื่อสารทางวาจานั้นเป็นการสื่อความหมายที่เข้าใจง่ายกว่าการสื่อสารอย่างอื่น เพราะการใช้ น้ำเสียง กิริยาท่าทาง ถ้อยคำ ตลอดจนสีหน้า แววตา ของผู้พูดประกอบช่วยส่งเสริมให้เกิดความสำเร็จในชีวิต อาชีพ และหน้าที่การงาน ก่อให้เกิดมนุษยสัมพันธ์แก่ตนเองและส่วนรวม

จากเหตุผลดังกล่าวสรุปได้ว่า การสื่อสารทางวาจามีความสำคัญ และจำเป็นที่เราจะต้องเรียนรู้และฝึกฝน เพื่อจะได้นำไปใช้ในการสื่อสารกับคนในสังคมได้อย่างถูกต้องเหมาะสม ช่วยให้การสื่อสารนั้นมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ประเภทของทักษะการสื่อสารทางวาจา

ทักษะการสื่อสารทางวาจาที่สำคัญและควรคำนึงถึงเป็นสิ่งที่จำเป็นที่ใช้ในชีวิตประจำวันของเด็กในระดับประถมศึกษา ซึ่ง รุท จี สตรีกแลนด์ และวิลเมอร์ เค ทรานเจอร์ (Ruth G. Strickland 1957 and Wilmer K. Tranger 1963) จำแนกประเภทของทักษะการสื่อสารทางวาจาไว้ดังนี้

การพูดคุย	(Talking)	การรายงาน	(Reporting)
การสนทนา	(Conversing)	การอธิบาย	(Explaining)
การเล่าเรื่อง	(Sharing)	การประเมินผล	(Evaluating)
การอภิปราย	(Discussing)	การแสดงความคิดเห็นสร้างสรรค์	(Expressing creative thinking)
การสัมภาษณ์	(Interviewing)	การเล่าเรื่องประกอบภาพ	(Illustration)

จากทักษะการสื่อสารทางวาจาดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยได้เลือกนำทักษะที่สำคัญ และจำเป็นในการเรียนการสอนระดับประถมศึกษาขึ้นมาเพียง 2 ทักษะ คือ การสนทนา และการเล่าเรื่อง เพราะทักษะทั้งสองมิได้มีการฝึกฝนอย่างจริงจังในโรงเรียนและยังเป็นทักษะที่นักเรียนสามารถนำไปใช้ได้ทั้งในสังคมและในชีวิตประจำวันได้เป็นอย่างดี

1. การสนทนา

ความหมายของการสนทนา

ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานได้ให้ความหมายว่า "สนทนา" ว่าเป็น "การพูดคุย พูดจาหรือกัน" หากจะพูดให้ง่ายเข้า "การสนทนาจึงคือ การพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ความรู้สึก ความสนใจ การให้ข้อมูล ข่าวสาร ฯลฯ ระหว่างบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป" การสนทนาจึงมีทั้งผู้พูดและผู้ฟังสลับกันไปมา โดยอาจจะพูดคุยกันในสถานที่ที่จัดไว้หรือพูดที่ใดก็ได้ ตามแต่โอกาส นั้นทา ชุนภักดี (2529) และ อุดม บัวเพชร (2533) เห็นพ้องกันว่าความหมายของการสนทนา หมายถึง การที่บุคคลสองฝ่ายมาคุยกัน พูดจาหรือกันแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน มีทั้งผู้ฟังและผู้พูดต่างผลัดกันพูดและผลัดกันฟัง เรื่องที่นำมาคุยกัน หรือนำมาพูดจาหรือกันนั้นไม่จำกัด จะเป็นเรื่องใดก็ได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความตั้งใจหรือความพอใจของคู่สนทนา การสนทนาเป็นสิ่งจำเป็นที่สุดในการเสริมสร้างมนุษยสัมพันธ์หรือเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีกับบุคคล ซึ่งสอดคล้องคำกล่าวของ สวินิต ฮมาภิธ และ ภิรพันธ์ อนวัชศิริวงศ์ (2530) ที่ว่า การสนทนาที่ดีเป็นไปเพื่อสร้างและกระชับความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน

กล่าวโดยสรุป การสนทนา หมายถึง การพูดจาหรือกันระหว่างบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปไม่จำกัดจำนวนแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ประโยชน์จากการสนทนาอยู่ตรงที่เพื่อสร้างความเข้าใจอันดีต่อกัน

จุดมุ่งหมายของการสนทนา

การสนทนาทุกครั้งย่อมมีจุดมุ่งหมายเสมอ ดังนั้น ลักษณะ สดะเวทิน (2536) และนั้นทา ชุนภักดี (2529) ได้กำหนดจุดมุ่งหมายการสนทนาไว้ในแนวเดียวกันว่าการสนทนานั้นเป็นไปเพื่อการแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดซึ่งกันและกันช่วยให้มีความคิดเห็นกว้างขวางขึ้น นอกจากนี้

ยังเป็นการผ่อนคลายความตึงเครียดทางอารมณ์ ทำให้เกิดความสบายใจ และก่อให้เกิดประโยชน์
 ได้รับความสำเร็จในการประกอบอาชีพด้านต่าง ๆ ในการดำรงชีวิตประจำวันและเป็นการแสดงออก
 ตามมารยาททางสังคมอีกประการหนึ่งด้วย

ประเภทของการสนทนา

สมจิต ชิวปรีชา (ม.ป.ป.) แบ่งการสนทนาออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. การสนทนาในกลุ่ม เป็นกิจกรรมที่เรากระทำอยู่ในชีวิตประจำวันส่วนใหญ่เป็น
 การสนทนากันในหมู่เพื่อนฝูง หรือบุคคลที่เรารู้จักคุ้นเคยกัน การสนทนาแบบนี้ จึงไม่มีการวางแผน
 ล่วงหน้า ผู้สนทนาไม่ได้เตรียมตัวมาก่อน แต่ขึ้นอยู่กับกาลเทศะที่เปิดโอกาสให้ได้สนทนากัน การสนทนา
 จะดำเนินไปอย่างราบรื่น และเป็นที่พอใจกันทั้งสองฝ่าย ผู้สนทนาจะต้องรู้จักมารยาท และศิลปะใน
 การสนทนาอย่างมีหลักเกณฑ์
2. การสนทนาในที่ประชุม ประกอบด้วยบุคคลสองคนพูดคุยโต้ตอบแสดงความคิดเห็น
 และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ของกันและกันต่อหน้าผู้ฟังเป็นจำนวนมาก บางครั้งแสดงออกทางโทรทัศน
 หรือวิทยุกระจายเสียง การสนทนาในที่ประชุมนั้นจะต้องมีการเตรียมตัวและวางแผนล่วงหน้าที่สำคัญ
 จะต้องศึกษาเรื่องราวหรือปัญหาที่จะนำมาพูดสนทนาอย่างละเอียดเตรียมกลวิธีในการพูดให้พร้อม
 มีลักษณะความเป็นผู้พูดและผู้ฟังที่ดี ควบคุมเวลาพูดให้เหมาะสม

ในงานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เลือกเฉพาะการสนทนาในกลุ่มเท่านั้น

หลักการสนทนาที่ดี

การสนทนาเป็นการพูดที่มีบทบาทสำคัญมากในชีวิตประจำวัน เพื่อให้ความสัมพันธ์
 ระหว่างการสนทนายราบรื่นและเกิดผลดี นันทา ชุนภักดี (2529) สุวรรณา เกียรติไพฑูริย์
 (2531) และอุดม บัวเพชร (2533) ได้เห็นพ้องกันว่า ผู้สนทนาควรสนใจผู้ร่วมสนทนา ตั้งใจฟัง
 ผู้สนทนา โต้ตอบ ชักถาม แสดงความคิดเห็นที่สอดคล้องกับเรื่องที่พูดลีลา ทัศนคติ และคณะ
 (2514) เห็นว่า ผู้สนทนาที่ดีนั้นควรให้เกิดประโยชน์แก่ผู้สนทนา มีความจริงใจต่อผู้สนทนา ไม่ควรชื่นชม
 หรือยกย่อง ผู้ร่วมสนทนาจนเกินจริง ผู้สนทนาที่ดีควรเป็นผู้ศึกษาหาความรู้ มีความรู้รอบตัว

มีปฏิภาณไหวพริบดี นพดล จันทร์เพ็ญ (2531) และ นิพนธ์ ศศิธร และคณะ (2526) เห็นตรงกันว่า ผู้สนทนาที่ดีจะต้องมีศิลปะในการขัดแย้ง มีความสุภาพอ่อนโยนทั้งคำพูดและท่าที มารยาทดี อารมณ์ขัน หน้าตา สิ้มแย้มแจ่มใส

2. การเล่าเรื่อง

ความหมายของการเล่าเรื่อง

นันทา ชุนภักดิ์ (2529) ได้ให้ความหมายของการเล่าเรื่องไว้สอดคล้องกับ อรทัย วิมลโนช และคณะ (2533) ว่า การเล่าเรื่อง หมายถึง การถ่ายทอดประสบการณ์ ถ่ายทอดความคิดจากประสบการณ์ และความรู้สึกต่าง ๆ ถ่ายทอดความต้องการและเจตนาารมณ์ของผู้เล่า เพื่อให้ผู้ฟังรับรู้และเกิดปฏิกิริยาในลักษณะต่าง ๆ ให้เกิดการตอบสนอง มีสัมฤทธิ์ผลตรงตามจุดมุ่งหมายของผู้เล่า

จุดมุ่งหมายของการเล่าเรื่อง

นิพนธ์ ศศิธรและคณะ (2524) นันทา ชุนภักดิ์ (2529) และ อรทัย วิมลโนช และคณะ (2533) เห็นพ้องกันว่า จุดมุ่งหมายของการเล่าเรื่อง คือ การถ่ายทอดความรู้ ความคิด และประสบการณ์เพิ่มพูนความรู้ สติปัญญาให้แก่ผู้ฟัง ทำให้ผู้ฟังมีวิจารณญาณ รู้จักพิจารณาไตร่ตรองด้วยภูมิปัญญาของตนเอง โน้มน้าวจิตใจผู้ฟังให้มีจินตนาการ เห็นภาพพจน์ ทำให้เกิดความสนุกสนานเพลิดเพลินให้คติสอนใจและเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต และยังสร้างมนุษยสัมพันธ์ระหว่างผู้พูดกับผู้ฟังให้เป็นกันเอง

ประเภทของการเล่าเรื่อง

การเล่าเรื่อง เป็นการพูดที่สำคัญอย่างหนึ่งในชีวิตประจำวัน และยังแฝงอยู่ใน การพูดชนิดอื่น ๆ ได้ตลอดเวลา การเล่าเรื่องที่จะให้ประทับใจนั้น เป็นศิลปะโดยเฉพาะที่ต้องฝึกฝนตามสมควร การเล่าเรื่องอาจแบ่งออกเป็นประเภทต่าง ๆ ตามวัตถุประสงค์ของผู้เล่า

ฉัตรวรรณ ตันนะรัตน์ (2525) และ ฉัตรมา บุนนาค และคณะ (2526)

ได้แบ่งประเภทของการเล่าเรื่องไว้ ดังนี้คือ

- ก. การเล่านิทาน
- ข. การเล่าประสบการณ์
- ค. การเล่าประวัติ
- ง. การเล่าเหตุการณ์สำคัญ
- จ. การเล่าความรู้ทั่วไป

หลักสำคัญของการเล่าเรื่อง

การเล่าเรื่อง ผู้เล่าจะต้องเตรียมตัวล่วงหน้าศึกษาเรื่องที่เล่า ตัดทอนเนื้อหาแต่ละตอน จะเล่าโดยวิธีใด ชวนพิศ ทองทวี (2523) สุทิน เนียมพลับ (2525) และชาญชัย อินทรประวัติ (2522) ได้เสนอหลักการเล่าเรื่องไว้ดังนี้ ตอนเริ่มต้น ผู้เล่าควรสร้างความสนใจผู้ฟังก่อน โดยนำเอาคติพจน์ คำพังเพย หรือคำคมมากล่าวก่อนจึงเล่า ส่วน นพดล จันทรพิบูล (2531) เห็นว่า ผู้เล่าควรบอกผู้ที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ให้เหตุผลเกี่ยวกับเรื่องที่เล่า บอก วัน เดือน ปี เวลาเมื่อเกิดเหตุการณ์นั้น กล่าวถึงสถานที่ที่เกิดเหตุการณ์ เหตุการณ์นั้นเกิดขึ้นได้อย่างไร และดำเนินไปอย่างไร จนถึงสุดลงลำดับเหตุการณ์ให้ต่อเนื่องกันสนม ครุฑเมือง (2528) เห็นว่า ผู้เล่าควรใช้ภาษาของตนเองเลือกใช้คำสั้น ๆ เข้าใจง่ายสูกภาพ ถูกต้องเหมาะสมกับกาลเทศะ และมีจุดมุ่งหมายของการเล่าเรื่องชัดเจน นันทา ชุนภักดี (2529) และนพดล จันทรพิบูล (2531) กล่าวว่า ผู้เล่าเรื่องควรใช้ท่าทางประกอบการเล่า ได้แก่ การใช้มือและแขนสื่อความหมายของตัวละคร รวมทั้งแสดงความรู้สึกทางกายและการเคลื่อนไหวของผู้เล่าประกอบด้วย

นิพนธ์ ศศิธร และคณะ (2524) ได้เสนอแนะว่าผู้เล่าควรเปลี่ยนสีหน้าท่าทางให้สอดคล้องกับอารมณ์ของตัวละคร การใช้สายตาควรจะกวาดสายตาให้ทั่วถึง การเล่าเรื่องเพื่อให้ผู้ฟังเข้าใจ สนใจเรื่องที่เล่าและเพื่อให้เรื่องดำเนินไปอย่างรวดเร็วสนุกสนานรุ่งทิวา จิกรักร (2527) และสมถวิล วิเศษสมบัติ (2528) เห็นพ้องกันว่า ผู้เล่าควรมีหนังสือรูปภาพหรือเครื่องบันทึกเสียง

หุ่นกระบอก หรือหุ่นมือ ประกอบการเล่า ผู้เล่าต้องเลือกใช้ให้เหมาะสมกับเรื่องและจังหวะเวลา ตอนจบเรื่องเป็นตอนที่มีความสำคัญมาก ควรทำให้ผู้ฟังตื่นเต้น มีการสรุปเรื่องให้ข้อคิด คติเตือนใจ ให้สอดคล้องกับเรื่องที่เล่าเพื่อให้ผู้ฟังเกิดความประทับใจ

ก. การเล่านิทาน

ความหมายของนิทาน

กิ่งแก้ว อัครถาวร (2513 อ้างถึงใน พงษ์จันทร์ อยู่เป็นสุข, 2525)

ให้ความหมายของนิทาน คือ เรื่องเล่าทั่ว ๆ ไป จุดใหญ่ต้องการเล่าเรื่องความสนุกสนาน แต่บางครั้งก็สอดแทรกคติสอนใจ ส่วน วลัย วลีธำรง (2515 อ้างถึงใน พงษ์จันทร์ อยู่เป็นสุข, 2525) เสนอแนะว่า เรื่องราวของนิทานจะเล่าสืบต่อกันเป็นทอดตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน นิทานอาจเป็นเรื่องที่อิงความจริงหรือเป็นเรื่องราวจากจินตนาการของผู้เล่าเองก็ได้ รัชณี ศรีไพพรรณ (2516 อ้างถึงใน บุปผา เรื่องรอง, 2526) เห็นว่า เนื้อเรื่องในนิทานบางเรื่องอาจเหลือเชื่อไม่สมเหตุสมผล หรือแสดงอิทธิทธิปาฏิหาริย์ต่าง ๆ ทั้งนี้ เพื่อให้ผู้ฟังเกิดความสนุกสนาน เพลิดเพลินแต่มิใช่นิทานบางเรื่องที่สอดแทรกคติเตือนใจ หรือแนวทางการปฏิบัติในการดำรงชีวิตด้วย กุหลาบ มัลลิกะมาส (2526 อ้างถึงใน สรรชัย ศรีสุข, 2530) กล่าวว่า ตัวละครต่าง ๆ ในนิทาน มีทั้งมนุษย์ สัตว์ พืช สิ่งของต่าง ๆ สามารถพูดได้บ้าง เก่งกาจสามารถ บ้างโง่เขลา ฉลาด คดโกง ตลกขบขัน โศกเศร้าหวั่นไหวลักษณะต่าง ๆ เหล่านี้ ล้วนเป็นสิ่งที่เลียนแบบสภาพความเป็นอยู่ ความรู้สึกนึกคิดจิตใจ และการปฏิบัติของมนุษย์ทั้งสิ้น

ประเภทของนิทาน

กิ่งแก้ว อัครถาวร (2513 อ้างถึงใน สรรชัย ศรีสุข, 2530) ได้แบ่ง

นิทานตามเนื้อหาอาหารและโครงสร้าง ออกเป็น 6 ชนิด คือ

1. นิทานไม่รู้จบ เป็นนิทานที่มีลักษณะพิเศษในโครงสร้าง คือการเล่าซ้ำ รอสเติมเป็นช่วง ๆ เปลี่ยนเฉพาะค่าบางค่าเท่านั้น
2. นิทานเรื่องสัตว์ เป็นนิทานที่มีสัตว์เป็นตัวละครขึ้นโรงบางเรื่องจะมี

3. นิทานคติ เป็นนิทานที่มีเนื้อหาเชิงสอนใจ โครงสร้างของเรื่องจะแสดงถึงกฎแห่งกรรม กล่าวคือ ผลดีย่อมเกิดจากการทำความดี เป็นต้น

4. นิทานมุขตลก เป็นเรื่องสั้นที่ตลกขบขัน แสดงถึงความโง่หรือปัญญาของตัวละคร

5. นิทานเรื่องโรม้ เป็นเรื่องที่เหลือเชื่อ และไม่น่าจะเป็นไปได้

6. นิทานทรงเครื่อง เป็นเรื่องที่วิจิตรพิสดาร เนื้อหาเกี่ยวกับบุคคลหรือเหตุการณ์

หลักการเล่านิทาน

รัชณี ศรีไพวรรณ (2516 อ้างถึงใน บุปผา เรื่องรอง, 2526) และ นันทา ชุนภักดี (2533) หลักการเล่านิทานไว้ในทำนองเดียวกันว่า การเริ่มต้นเป็นสิ่งสำคัญมาก ผู้เล่าควรหาวิธีจูงใจผู้ฟังด้วยวิธีที่น่าสนใจ เช่น ทายปริศนา คำทาส คำภาพประกอบ การใช้เพลง ผู้เล่าจะต้องรู้จักเลือกใช้ถ้อยคำสำนวนและใช้น้ำเสียงในการเล่าให้เหมาะกับตัวละคร จ้อย นันทิวิษรินทร์ (2526) และ นพดล จันทรเพ็ญ (2531) ให้ทรรศนะตรงกันว่า การเลียนเสียง เช่น เสียงสัตว์ร้อง เสียงแสดงความรู้สึกตามเนื้อเรื่อง เช่น เสียงโกรธ เสียงเศร้าโศก ประกอบบ้างเพื่อให้น่าสนใจขึ้น แต่ต้องคำนึงว่าท่าทาง หรือเสียงที่ประกอบนั้น ต้องทำได้เหมาะสม และสอดคล้องกับเรื่องที่เล่า และเมื่อถึงตอนสำคัญ ๆ ควรรู้ว่าจะหยุดเล่าวันระยะเพื่อสร้างความสนใจ รู้ว่าจุดสนใจอยู่ส่วนใด ควรจะคลี่คลายปมตอนใด ไม่ควรเล่าข้ามหรือตกหล่น โดยเฉพาะเนื้อหาที่เป็นตอนสำคัญ หลังจากเล่าเรื่องจบแล้ว นิพนธ์ ศศิธรและคณะ (2524) กล่าวว่า ผู้เล่าควรพูดทิ้งท้ายให้ผู้ฟังประทับใจ โดยข้อคิด อุกาหรณ์ หรือสาระสำคัญอีกครั้งเป็นการสรุป การสรุปอาจใช้วิธีถาม ตอบ หรืออภิปรายถึงคุณค่าของเรื่อง พฤติกรรมของตัวละคร

คุณค่าของการเล่านิทาน

คุณค่าของการเล่านิทานนั้น นอกจากเพื่อฝึกทักษะการสื่อสารทางวาจาแล้ว การเล่านิทานยังเป็นการสร้างความเพลิดเพลินให้แก่เด็กและช่วยสนองความปรารถนาของเด็กด้วย กุลวรา ชูพงศ์ไพโรจน์ (2538) กล่าวว่า เด็ก ๆ ชอบฟังนิทาน การเล่านิทานทำให้เด็ก ๆ ได้พัฒนาการพูด ทำให้พูดคล่อง พูดชัด พูดดี มีสำเราะ เนื้อหาของนิทานที่เล่าย่อมช่วยปลูกฝัง คุณธรรม ความดี ความเป็นสุภาพชน ความละเอียดอ่อนขึ้นในจิตใจของเด็กและสร้าง ความคิดริเริ่มและการ เลียนแบบที่ดีให้แก่เด็กอีกด้วย

ข. การเล่าประสบการณ์

ฉัตรวรุณ ตันนะรัตน์ (2525) และ จิตรลดา สุวัตถิกุล (2529) มีทรรศนะตรงกันว่า การเล่าเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับตัวผู้เล่า หรือเหตุการณ์ที่ผู้เล่ามีโอกาส ทราบหรือพบเห็นจากชีวิตประจำวัน จากการท่องเที่ยว การอ่าน การสนทนา เป็นต้น เหตุการณ์ เหล่านั้น เป็นได้ทั้งเหตุการณ์ที่ตื่นเต้น ยินดี เศร้า หรือขบขัน แต่ข้อสำคัญคือ ต้องเป็นเหตุการณ์ ที่เกิดขึ้นจริง และประทับใจผู้เล่า

หลักเกณฑ์การเล่าประสบการณ์

ทัศนีย์ ศุภเมธี (2526) และ สนม ครุฑเมือง (2528) ให้ ข้อเสนอแนะว่า ผู้เล่าควรให้เหตุผลเกี่ยวกับเรื่องที่จะเล่า บอกรายละเอียด ได้แก่ วัน เดือน ปี เมื่อเกิดเหตุการณ์นั้น ๆ บอกสถานที่และผู้ที่เกี่ยวข้อง บอกผลที่เกิดขึ้นจากประสบการณ์ ต้องจำ เรื่องราวได้แม่นยำ จัดเรียงลำดับเหตุการณ์ก่อนหลังให้ถูกต้อง พูดเรื่องให้ต่อเนื่องกัน ใช้ภาษา ที่เข้าใจง่าย สุกภาพ ถูกต้อง ชัดเจน เล่าเรื่องให้เกิดภาพพจน์ ใช้น้ำเสียง ท่าทาง ประกอบการ เล่า กำหนดจุดมุ่งหมายการพูดให้ชัดเจนให้เรื่องที่เล่ามีจุดเด่นของเรื่องเพียงจุดเดียว ขณะเล่า ควรปรับสีหน้าท่าทางให้เข้ากับเรื่องที่กำลังพูด และไม่ควรนำบทขึ้นมาพูดขณะเล่าเรื่อง

ค. การเล่าชีวประวัติและประวัติส่วนตัว

ฉัตรวารณ ตันนะรัตน์ (2525) สมปราษฎ์ อัมมะพันธ์ (2529) และ ชาคริต อนันทรวัน (2537) มีทรรศนะตรงกันว่า การเล่าชีวประวัติ ผู้เล่าควรพูดแนะนำว่าบุคคลที่นำประวัติมาเล่านั้นเป็นใคร ผู้พูดนำมาเล่าเนื่องในโอกาสใด เริ่มต้นด้วยชีวิตในปฐมวัยของบุคคลนั้น ๆ บอก วัน เดือน ปี สถานที่เกิดชีวิต บิดา มารดา อย่างย่อ ๆ ประวัติการศึกษา อาชีพ ชีวิตครอบครัว เล่าอย่างย่อเพราะเป็นเพียงส่วนประกอบเท่านั้น ส่วนอุปนิสัยของบุคคลนั้นควรกล่าวถึงลักษณะนิสัยที่ดี กิจวัตรประจำวันที่น่าสนใจ และคุณสมบัติพิเศษของบุคคลนั้น ส่วนสำคัญที่สุดคือ ผลงานหรือวีรกรรมที่เป็นเหตุให้บุคคลนั้น เป็นบุคคลสำคัญ รวมทั้งเหตุการณ์สำคัญ ๆ ในชีวิต การพูดถึงผลงานควรเน้นผลงานชิ้นสำคัญ ๆ และผลงานรอง การเล่าจะต้องมีรายละเอียด มีเหตุผล เพราะผลงานเปรียบเสมือนหัวใจของชีวประวัติของบุคคลสำคัญ และชี้ถึงปัญหาในการดำรงชีวิตของบุคคลนั้นด้วย

หลักการเล่าชีวประวัติ

ฉัตรวารณ ตันนะรัตน์ (2525) กล่าวว่า การเล่าชีวประวัตินี้ ไม่ต้องเรียงลำดับเหตุการณ์ต่าง ๆ ตามที่ได้กล่าวไว้ข้างต้น ผู้เล่าอาจนำเหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่งมาขึ้นต้น เพื่อเร้าความสนใจผู้ฟัง ขึ้นอยู่กับเทคนิคการพูดของแต่ละบุคคล แต่ข้อความที่นำมาพูดนั้นต้องเชื่อมโยงไปสู่ตอนอื่น ๆ ได้ ผู้เล่าควรจัดลำดับเหตุการณ์ต่าง ๆ เน้นถึงเหตุการณ์สำคัญ ๆ ที่น่าชื่อเสียงให้แก่เขา อธิบายขยายความรายละเอียดที่สำคัญ ผู้เล่าควรใส่อารมณ์ความรู้สึก นำเสียงที่เล่าเพื่อให้ผู้ฟังเห็นจริงและเกิดความศรัทธาในตัวบุคคลนั้น ๆ สมปราษฎ์ อัมมะพันธ์ (2529) และ ฉัตรวารณ ตันนะรัตน์ (2525) เห็นพ้องกันว่า การเล่าประวัติไม่ควรกล่าวถึงชีวิตส่วนตัวของบุคคลนั้นมากเกินไป การเล่าควรอยู่ในขอบเขตเหมาะสมไม่ควรกล่าวยกย่องจนเกินไป ฉัตรวา บุณาค และคณะ (2526) เห็นว่าผู้เล่าต้องเตรียมมาอย่างดี และคำนึงถึงการศึกษาและวัยของผู้ฟังด้วย ถ้าบุคคลที่จะพูดถึงเป็นบุคคลสำคัญ ๆ หรือวีรบุรุษจะต้องชักจูงผู้ฟังให้คล้อยตามว่าบุคคลเหล่านั้น เป็นผู้ทำคุณประโยชน์ให้ประเทศชาติและส่วนรวมสมควรได้รับการยกย่อง

การเล่าประวัติส่วนตัว

ชวันพิศ ทองทวี (2523) และ ชาคริต อนันทรวัน (2537) เห็นว่า การเล่าประวัติส่วนตัวควรกล่าวคำนำเพื่อนำเข้าสู่เรื่อง เล่าถึงประวัติส่วนตัวอย่างย่อ ๆ บอกวัน เดือน ปี ชีวิตในวัยเด็ก การศึกษา ตำแหน่งหน้าที่การงาน ความสามารถพิเศษ ภูมิฐานะ ที่เกิดและที่อยู่ปัจจุบัน อุดมคติของชีวิต ปรัชญาหรือแนวคิดในการดำรงชีวิต ความมุ่งหวังของตนในอนาคต

ฉัตรดา บุนนาค และคณะ (2529) และสุวรรณี อุดมผล (2526) เห็นพ้องกันว่า การเล่าประวัติส่วนตัว ผู้เล่าควรเตรียมลำดับเนื้อเรื่องให้สัมพันธ์กัน ไม่ต้องเรียงลำดับเหตุการณ์ต่าง ๆ ในชีวิตตามที่กล่าวมาแล้ว ผู้เล่าอาจหยิบยกตอนใดตอนหนึ่งเป็นการกล่าวนำ เพื่อดึงดูดความสนใจของผู้ฟัง เน้นเหตุการณ์บางตอนในประวัติของตน ให้รายละเอียดเกี่ยวกับการทำงานว่าพบอุปสรรค และได้ฝ่าฟันสิ่งใดจนประสบความสำเร็จ ใส่อารมณ์ และความรู้สึกของผู้เล่าประกอบ เพื่อให้ผู้ฟังเห็นจริงเห็นจัง และคล้อยตามตอนท้ายควรสรุปอย่างย่อ ๆ และเสนอกิจกรรมที่น่าสนใจชี้ให้เห็นประโยชน์และผลที่ได้รับ

ง. การเล่าเหตุการณ์สำคัญ

หลักการเล่าเหตุการณ์สำคัญ

ชาญชัย อินทรประวัติ (2522) ชวันพิศ ทองทวี (2523) และ ฉัตรารุณ ตันนะรัตน์ (2525) เห็นตรงกันว่า ผู้เล่าต้องบอก วัน เดือน ปี เวลา สถานที่ที่เกิดเหตุการณ์นั้น ผู้ที่เกี่ยวข้องหรือมีบทบาทกับเหตุการณ์ สาเหตุหรือมูลเหตุที่นำมาเล่า ผู้เล่าจะต้องจำเหตุการณ์ต่าง ๆ ได้แม่นยำ และเรียงลำดับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นก่อนหลังให้ถูกต้อง เพื่อให้ผู้ฟังเห็นภาพพจน์ผู้เล่าอาจใช้ แผนที่ แผนผัง หรือสื่อต่าง ๆ ประกอบ และควรใช้น้ำเสียงใช้ สอดคล้องกับเหตุการณ์

จ. การเล่าความรู้ที่ ๆ ไป

หลักการเล่าความรู้ที่ ๆ ไป

สมจิต ชิวปรีชา (2531) และ อุดม บัวเพชร (2533) มีทรรศนะ

ตรงกันว่า การเล่าความรู้ที่ ๆ ไป ผู้พูดต้องเริ่มต้นด้วยการทักทายผู้ฟังก่อนเพื่อเร้าความสนใจ การเล่าเนื้อเรื่อง ควรจัดแบ่งออกเป็นสัดส่วนเรียงลำดับขั้นตอน กำหนดเนื้อเรื่องที่พูดตามลำดับเหตุการณ์ ส่วน ประสงค์ ราชณัฐ (2530) เห็นว่า ควรหลีกเลี่ยงการเสนอข้อมูลที่เน้นรายละเอียดมากเกินไป ทำให้ผู้ฟังสับสน กำหนดจุดมุ่งหมายของการเล่าเพียงจุดเดียว ขณะเล่ามีลีลาและจังหวะการพูดให้เหมาะสมกับเรื่อง ใช้ภาษาให้ถูกต้องชัดเจน สรุปลงให้ครอบคลุมเนื้อหาทั้งหมด เพื่อช่วยให้ผู้ฟังเข้าใจแจ่มแจ้งยิ่งขึ้น

คุณค่าของทักษะการสื่อสารทางวาจา

ทักษะการสื่อสารทางวาจาเป็นวิถีทางให้ผู้พูดเป็นผู้ที่มี "การฟัง การคิด และการสื่อสารที่ดี" ปรีชา หิรัญประดิษฐ์ (2530) และ อัจฉรา ชิวพันธ์ (2526) เห็นตรงกันว่า คุณค่าของทักษะการสื่อสารทางวาจาเป็นการสร้างความเข้าใจระหว่างผู้พูดกับผู้ฟังอย่างรวดเร็ว โดยการใช้อำนาจเพราะเป็นการสื่อสารสองทาง เป็นเครื่องมือสร้างมนุษยสัมพันธ์กับบุคคลที่ได้ผลมากที่สุด

นันทา ชุนภักดี (2529) มีความเห็นเพิ่มเติมว่า การสื่อสารทางวาจามีคุณค่าต่อการฝึกฝนให้บุคคลนั้นเป็นนักอ่าน นักเขียน และนักฟังที่ดี เพิ่มพูนสติปัญญาให้กับตนเอง ทำให้มีความรับผิดชอบสร้างความเชื่อมั่นในตนเอง กล้าแสดงออก กล้าแสดงความคิดเห็นมีปฏิภาณไหวพริบ พัฒนาบุคลิกภาพให้ดีขึ้น รู้จักกาลเทศะและตรงต่อเวลา รักษาเวลาในการพูดมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ สร้างความเป็นผู้นำและสมาชิกที่ดีของสังคม การสื่อสารทางวาจาเป็นวิถีทางหนึ่งที่จะช่วยส่งเสริมฐานการงานของทุกคนให้มั่นคงยิ่งขึ้นในโอกาสต่อไป

ปัญหาของการสื่อสารทางวาจา

ประสงค์ ราชณัฐ (2530) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับข้อบกพร่องในการพูด พบว่า นักเรียนในระดับประถมศึกษามีปัญหาทางด้านการพูด คือ พูดไม่ชัด คือ ออกเสียงหนึ่งเป็นอีกเสียงหนึ่ง เช่น ออกเสียงพยัญชนะ ท เป็นเสียงพยัญชนะ ค ไม่ออกเสียงตัวสะกดท้ายคำ นกเป็น โนะ จึงหะการพูดผิดปกติ เช่น พูดติดอ่าง พูดเร็วจนเร็ว ฯลฯ เสียงผิดปกติ คือ ระดับเสียงสูงหรือต่ำเกินไป เช่น เสียงแหบเครือ เสียงหอบ เสียงขึ้นจมูก

ส่วนศักดิ์ดา ปั้นเหนงเพ็ชร (2529) และกรรณิการ์ พวงเกษม (2535) ได้กล่าวถึงปัญหาทางการเรียนการสอนทักษะการพูดว่านอกจากจะมีปัญหาเกี่ยวกับจังหวะและลีลาการพูดแล้ว นักเรียนยังมีข้อบกพร่องด้านมารยาทในการพูด การใช้ภาษา ไม่เหมาะสมกาลเทศะและบุคคล

นอกจากนี้ วิจิตร อวระกุล (2534) ได้สรุปปัญหาเกี่ยวกับการพูดว่า ผู้พูดมักจะประสบปัญหาด้านบุคลิกภาพ เช่น การแต่งกาย ความเชื่อมั่นในตนเอง การใช้ภาษา การใช้น้ำเสียง ฯลฯ ส่วนด้านเนื้อหาการพูด ผู้พูดจะมีปัญหาด้านการเตรียมตัว การจัดลำดับเนื้อหา การแทรกเสริมตัวอย่างประกอบการพูด ฯลฯ

อัจฉรา ชิวพันธ์ (2526) ให้ความเห็นว่า ในการสอนทักษะการพูดให้ผู้เรียนระดับประถมศึกษาชั้น ผู้สอนจำเป็นต้องศึกษารายละเอียดต่าง ๆ จากหลักสูตรประถมศึกษาให้มีความรู้ความเข้าใจอย่างถ่องแท้ว่าจะต้องพัฒนาทักษะการฟังให้กับเด็กในลักษณะใด เพื่อช่วยให้นักเรียนได้รับแนวทางที่จะพัฒนาทักษะการพูดให้กับเด็กได้อย่างเหมาะสม

การสอนการพูดมีจุดมุ่งหมายปลายทางให้ผู้เรียน "พูดเป็น" การ "พูดเป็น" นั้น เป็นสิ่งที่ต้องอาศัยการฝึกฝน เพื่อให้เกิดคุณสมบัติทั้งต่อผู้พูดและต่อสังคม ดังนั้น ในการสอนพูดหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 จึงได้กำหนดจุดประสงค์ของการสอนทักษะการพูดโดยสรุป ดังนี้

1. ฝึกให้เด็กมีความกล้าแสดงออกในการพูด รู้จักการแสดงความคิดเห็นร่วมกับผู้อื่น ตลอดจนถึงสามารถเล่าเรื่อง รายงาน และพูดในโอกาสต่าง ๆ ได้อย่างมั่นใจ
2. ฝึกให้เด็กปฏิบัติตนในการพูดโดยใช้น้ำเสียง ถ้อยคำที่สุภาพเหมาะกับวัย กาลเทศะ บุคคล และแสดงความคิดเห็นได้อย่างแจ่มแจ้งในการพูด
3. ฝึกให้เด็กรู้จักแสดงมารยาทและปฏิบัติตามระเบียบของการพูดในโอกาสต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม รวมทั้งการใช้ท่าทางประกอบการพูดด้วยบุคลิกภาพที่ดี มีการเสริมคำพูดให้มีความหนักแน่นด้วยตัวอย่างต่าง ๆ ได้
4. ฝึกให้เด็กรู้จักใช้คำพูดในการเริ่มต้นและการดำเนินการสนทนาแบบง่าย ๆ ได้ ตลอดจนถึงรู้จักการชักถาม โดยฝึกจับใจความจากคำพูดของคู่สนทนาและพูดโต้ตอบ เป็นการฝึกตั้งคำถามและตอบคำถามอย่างมีเหตุผล
5. ฝึกให้เด็กออกเสียงได้ชัดเจน และพูดถูกต้องตามหลักเกณฑ์ในการพูดแบบต่าง ๆ รวมทั้งการพูดมีจังหวะ และใช้เสียงหนักเบาได้ถูกต้องตามความหมาย
6. ฝึกให้เด็กรู้จักลำดับความคิดในการพูดได้อย่างมีระเบียบและสรุปความจากเรื่องที่พูดได้
7. ฝึกให้เด็กได้ร่วมกิจกรรมการพูดแบบต่าง ๆ เพื่อให้รู้จักใช้ภาษาพูดในการสร้างความสัมพันธ์ในกลุ่ม เช่น การสนทนาชักถาม การอธิบาย การโต้ว่าที่ การบรรยาย การรายงาน การแสดงข้อคิดเห็นเชิงวิจารณ์ การเชิญเชิญ การต้อนรับ การแจ้งข่าว ฯลฯ
8. ฝึกให้เด็กได้มีพัฒนาการทางภาษาโดยมีความสนุกสนานเพลิดเพลินเหมาะสมกับวัย และเกิดความพอใจในสิ่งบันเทิงทางภาษาที่จะนำไปสู่ความรู้สึกรสนิยมขั้นในคุณค่าของภาษาไทย และวัฒนธรรมไทย อีกทั้งสร้างเสริมเจตคติที่ดีในการพูด จนสามารถนำประสบการณ์และความรู้ที่ได้รับไปใช้ให้เป็นประโยชน์ในโอกาสอื่น ๆ ได้

การสอนทักษะการสื่อสารทางวาจา

การจัดการเรียนการสอนภาษาไทยให้ได้ผลนั้น จะต้องสอนให้ทักษะทั้งสี่สัมพันธ์กัน ซึ่งเป็นกระบวนการธรรมชาติในการสอนภาษา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2522) หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) (กระทรวงศึกษาธิการ, 2533) ได้กำหนดแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนภาษาไทยด้านการพูด ไว้ดังนี้

1. ฝึกทักษะการพูดให้ถูกต้องคล่องแคล่ว โดยการฝึกทักษะการพูดให้แม่นยำ มีการพูดเพื่อตอบคำถาม แสดงความเข้าใจ และส่งเสริมความคิด ตลอดจนความคิดสร้างสรรค์
2. ฝึกทักษะการพูดซ้ำ ๆ และบ่อย ๆ จนเกิดความชำนาญ และหมั่นฝึกฝนทบทวนอยู่เสมอ ครูต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนฝึกทักษะเป็นรายบุคคลอย่างทั่วถึง
3. ฝึกให้ผู้เรียนหลักเกณฑ์ทางภาษาควบคู่ไปกับการใช้ภาษาและรู้วัฒนธรรมทางภาษา
4. ฝึกให้ผู้เรียนรู้จักวิเคราะห์ วิพากษ์วิจารณ์ และสังเคราะห์สิ่งที่ได้ฟังและอ่านเพื่อฝึกความคิด การแก้ปัญหาและให้มีวิจรรณาณในการใช้ภาษา
5. ส่งเสริมให้ผู้เรียนนำความรู้และทักษะที่ได้จากการเรียนภาษาไทย ไปใช้เป็นเครื่องมือสื่อสารในชีวิตประจำวัน และใช้เป็นพื้นฐานในการเรียนกลุ่มประสบการณ์อื่น ๆ
6. ปลูกฝังเจตคติที่ดีต่อการเรียนภาษาไทย โดยสอนให้เห็นคุณค่าและตระหนักในความสำคัญของภาษาไทย ทั้งในส่วนที่จำเป็นต้องใช้เพื่อการสื่อสาร และในด้านการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมที่สำคัญของชาติ
7. ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความพึงพอใจในความงดงามของภาษา เพื่อให้เกิดความจรรโลงใจโดยใช้ธรรมชาติ บทร้อยแก้ว และร้อยกรองที่เหมาะสมกับวัย และระดับขึ้นมาเป็นสื่อในการสอน
9. สอดแทรกคุณธรรมต่าง ๆ เช่น การมีระเบียบวินัย ความอดทน ความขยัน ความรับผิดชอบ ฯลฯ เพื่อให้การเรียนบรรลุผลของหลักสูตร
10. ฝึกให้ผู้เรียนเป็นคนช่างสังเกต จดจำและจดบันทึกสิ่งต่าง ๆ เพื่อเสริมสร้างประสบการณ์ทางภาษา ได้รับความรู้ ความเพลิดเพลิน และเป็นการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์
11. นำภาษาที่ใช้ในสังคมแวดล้อมมาเป็นสื่อประกอบการเรียนการสอน เพื่อให้สัมพันธ์กับการเรียนและสามารถนำไปใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน

12. ให้แบบอย่างที่ดีกับผู้เรียน โดยเฉพาะในเรื่อง การใช้ภาษาของครูในการสอน และการสื่อความในโรงเรียน

13. เน้นพัฒนาการทางภาษาผู้เรียน ในการวัดประเมินผล ต้องคำนึงถึงวัยและระดับชั้น ผู้เรียนในชั้นต้น ๆ จะฝึกเรื่องที่มีโครงสร้างง่าย ๆ พอขั้นสูงขึ้นจะไปหาขั้นและซับซ้อนยิ่งขึ้น ตามลำดับ ดังนั้นขั้นตอนความสามารถของผู้เรียนจะเป็นไปตามกระบวนการที่ครูสอน เรื่องบางเรื่อง สามารถเรียน ได้ตั้งแต่ระดับประถมศึกษาจนถึงมหาวิทยาลัย เช่น การรายงาน การอภิปราย การโต้ว่าที่ ฯลฯ จึงต้องมีการวัดหรือประเมินผล โดยใช้เกณฑ์ที่ต่างกัน โดยคำนึงถึงพัฒนาการทางภาษาของผู้เรียนเป็นหลัก

14. ส่งเสริมให้ผู้เรียนประเมินผลการเรียนภาษาของตน เพื่อพัฒนาให้ดียิ่งขึ้นตามลำดับ

15. ศึกษา ติดตาม และแก้ไขข้อบกพร่องทางภาษาของผู้เรียนอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง โดยใช้วิธีการที่เหมาะสม เพื่อให้ผู้เรียนใช้ภาษาได้อย่างถูกต้อง

16. สอนซ่อมเสริม เมื่อทราบว่าผู้เรียนขาดทักษะทางด้านใดด้านหนึ่งหรือหลาย ๆ ด้าน เพื่อช่วยให้ผู้เรียนบรรลุผลสำเร็จในการเรียนภาษาไทย

17. จัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนเรียนภาษาไทยด้วยความสนใจ และสนุกสนาน โดยใช้เกมเพลง เป็นสื่อช่วย เพื่อให้ผู้เรียนชอบเรียนภาษาไทย และรักษาภาษาไทย

18. จัดทำหนังสือที่เหมาะสม มาให้ผู้เรียนอ่านมาก ๆ หรือส่งเสริมการอ่านหนังสือในห้องสมุด เพื่อให้ผู้เรียนอ่านคล่อง และมีความรู้กว้างขวางในการที่จะพัฒนาทักษะด้านการพูดได้เป็นอย่างดี

วิธีการจัดการเรียนการสอนและพัฒนาการเรียนการสอนด้านภาษาให้มีประสิทธิภาพ คือ การจัดการเรียนการสอนเพื่อการสื่อสารตามแนวคิดกลุ่มปฏิสัมพันธ์สำหรับแนวคิดการสอนเพื่อการสื่อสารนี้จะเน้นการใช้ภาษาของผู้เรียนเป็นหลักการทางภาษาศาสตร์เชิงสังคมวิทยา (Social linguists) กระบวนการสอนตามแนวคิดนี้จะเน้นปฏิสัมพันธ์การใช้ภาษาระหว่างครูกับนักเรียน และระหว่างนักเรียนกับนักเรียนเป็นสำคัญ กระตุ้นให้นักเรียนเกิดความรู้สึกอยากแสดงออกทางภาษา หรือการใช้ภาษาเพื่อสื่อความหมายทางการพูดด้วยตนเองจะทำให้การพัฒนา

ภาษามีประสิทธิภาพและเป็นธรรมชาติได้ เนื้อหาที่จัดขึ้นตามสถานการณ์ต่าง ๆ ในสังคมจัดได้อย่างเหมาะสมตามกาลเทศะ มีหน้าที่คอยช่วยเหลือแนะนำแก้ไขการใช้ภาษาที่ถูกต้องแก่ผู้เรียน

การสอนตามแนวการสอนเพื่อการสื่อสารเป็นวิธีสอนที่สอดคล้องกับเป้าหมายของการเรียนภาษา คือ มุ่งให้ผู้เรียนสื่อสารได้อย่างเหมาะสมกับสภาพการณ์ในชีวิตจริงนอกจากนี้วิธีการสอนยังเน้นกิจกรรมให้ผู้เรียนได้ฝึกการใช้ภาษา ทำให้ผู้เรียนมีโอกาสฝึกฝนเพื่อสื่อความหมายตามสถานการณ์ในการใช้ภาษา ผู้เรียนได้เรียนรู้การทำงานร่วมกับผู้อื่นเป็นคู่และเป็นกลุ่ม รู้จักช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีวินัยและความรับผิดชอบ ดังนั้นคริสตินา แบทท พลอสตัน (Christina Bratt Paulston, 1976) เสนอแนะว่าการที่ครูจะให้ผู้เรียนใช้ภาษาสื่อสารได้นั้น ไม่อาจทำได้ด้วยการสอนแต่ได้จากการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ในชั้นเรียนและมีการปฏิสัมพันธ์กับสังคม คริสตินา แบทท พลอสตัน (Christina Bratt Paulston, 1976) ได้เสนอวิธีการฝึกทักษะการสื่อสารอย่างมีความหมาย ซึ่งมีความเชื่อตามแนวคิดกลุ่มปฏิสัมพันธ์ (Interaction theory) จากแนวคิดนี้เองทำให้เขาได้เสนอวิธีการฝึกทักษะการสื่อสารทางวาจาเพื่อให้การฝึกมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยแบ่งออกเป็น 4 ลำดับ ดังนี้

ขั้นที่ 1 การฝึกแบบกลไก (Mechanical drills) การฝึกระดับนี้ผู้เรียนต้องจำและเข้าใจหลักเกณฑ์ที่ถูกต้องในรูปแบบต่าง ๆ เช่น หลักเกณฑ์การแนะนำตนเอง หลักเกณฑ์การเล่าเรื่องจากภาพ หลักเกณฑ์การเล่านิทาน เป็นต้น การฝึกขั้นนี้เป็นกิจกรรมในการนำไปพัฒนาความสามารถในการสื่อสาร ให้นักเรียนใช้ภาษาได้อย่างคล่องแคล่ว ตัวอย่างที่นักเรียนสามารถทำได้ คือ รู้หลักเกณฑ์การเล่านิทาน รู้หลักการสัมภาษณ์ รู้หลักการสนทนาที่ดี เป็นต้น

ขั้นที่ 2 การฝึกอย่างมีความหมาย (Meaningful drills) การฝึกระดับนี้อยู่ในขั้นจำได้ นักเรียนมีความรู้และเข้าใจความหมาย หลักเกณฑ์รูปแบบลักษณะการใช้ภาษาอย่างถูกต้องเหมาะสมของเรื่องที่จะพูดได้เป็นอย่างดี นักเรียนสามารถพูดได้ถูกต้องตามหลักภาษา ออกเสียงได้ถูกต้องชัดเจน เช่น การออกเสียงตัว ร ล และคำควบกล้ำ พูดได้ตรงตามจุดประสงค์ของเรื่องและการใช้ภาษาได้เหมาะสมกับกาลเทศะและบุคคล

ขั้นที่ 3 การฝึกเพื่อการสื่อสาร (Communicative drills) เป็นการฝึกในระดับความเข้าใจพฤติกรรมเพื่อการสื่อสารนั้น อาศัยการถ่ายทอดรูปแบบหลักเกณฑ์จากสิ่งที่ได้เรียนมาแล้วในสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เหมาะสม ขั้นนี้นักเรียนจะใช้เวลาฝึกมากที่สุด และมีอิสระที่จะพูด นักเรียนสามารถใช้น้ำเสียง ท่าทาง ใช้อุปกรณ์ ประกอบการพูดเพื่อให้ผู้ฟังสนใจ

ขั้นที่ 4 ชั้นกิจกรรมปฏิสัมพันธ์ (Interaction activities) ขั้นนี้เป็นขั้นที่เปิดโอกาสให้นักเรียนสื่อสารทางคำพูด โดยที่ครูสร้างสถานการณ์ต่าง ๆ ให้นักเรียนในกิจกรรมการเรียนการสอนที่จะสื่อสารกันในสังคม โดยให้นักเรียนมีโอกาสปฏิสัมพันธ์กันในห้องเรียน สร้างและรักษาสัมพันธ์ภาพทางสังคม ซึ่งจะครอบคลุมเรื่องการพูดในสถานการณ์ต่าง ๆ เช่น การแนะนำตนเอง การแนะนำบุคคลให้รู้จักกัน การปฏิเสธ การขอโทษ และขอบคุณ เป็นต้น นักเรียนจะได้เรียนรู้กฎเกณฑ์ในสังคม ฝึกแลกเปลี่ยนความคิดเห็น วิจารณ์ ตีชม โต้ตอบ ชักถามกับผู้พูด ผู้พูดจะมีแนวคิดใหม่ ในการปรับปรุงตนเองเพื่อพัฒนาความสามารถในการสื่อสาร

กล่าวโดยสรุปจะเห็นได้ว่าทักษะการสื่อสารทางวาจาเป็นทักษะทางภาษาที่มีความซับซ้อน เป็นทักษะที่ได้มาจากการฝึกฝน แก่ไข ตีชม จึงจะพัฒนามิใช่การจดจำบางสิ่งๆ ที่เข้าใจในการเรียน ทักษะการพูด นักเรียนต้องรู้จักกระทำมิใช่เพียงการเข้าใจและจดจำ การสอนทักษะการสื่อสารทางวาจานั้น ต้องใช้เวลาในการฝึกฝนอันยาวนานและต้องได้รับการแก้ไขอย่างสม่ำเสมอ ดับบิล ฟรีแมน ทวอดเดิล (W.Freeman Twaddell, 1968 อ้างถึงใน กาญจนา จงอุตสาห์, 2530)

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนครูเป็นตัวจักรสำคัญที่จะฝึกฝนให้นักเรียนในชั้นเรียนรู้จักรูปแบบการสนทนา การเล่าเรื่องที่ถูกต้อง เพราะทักษะดังกล่าวช่วยให้เด็กได้พัฒนาตัวเอง เช่น ฝึกให้นักเรียนกล้าแสดงออก และช่วยให้นักเรียนได้เรียนรู้ การตอบสนองต่อปฏิริยาของผู้ฟัง นอกจากนี้นักเรียนจะได้ฝึกการออกเสียง การใช้ถ้อยคำจังหวะในการพูด และลีลาท่าทางประกอบการพูดให้ถูกต้องชัดเจน

หลักสำคัญในการสอนทักษะการสื่อสารทางวาจา

การสอนการสื่อสารทางวาจาให้สัมฤทธิ์ผลตามจุดมุ่งหมาย มิใช่จะใช้วิธีการใดวิธีการหนึ่งเพียงอย่างเดียว แต่ต้องมีส่วนประกอบอื่น ๆ ที่จะช่วยให้การฝึกทักษะการสื่อสารทางวาจาได้ผล
 สนม ครุฑเมือง (2528) ได้เสนอหลักสำคัญบางประการที่จะช่วยฝึกทักษะการสื่อสารทางวาจาของ
 นักเรียนในระดับประถมศึกษาว่าก่อนอื่นครูต้องพิจารณาปัญหาด้านการสื่อสารทางวาจาของนักเรียนว่า
 มีปัญหาใดที่ควรแก้ไขปรับปรุง หลังจากนั้นครูควรฝึกให้นักเรียนมีความเชื่อมั่นในตนเอง กล่าวคือ
 กล้าแสดงความคิดเห็นในโอกาสต่าง ๆ โดยที่ครูทำตัวเป็นมิตรและเป็นกันเองกับนักเรียนในด้านศิลปะ
 การสื่อสาร ครูควรระวังแก่การใช้ภาษา จังหวะในการพูด ลีลาท่าทางประกอบการพูด ถ้อยคำ
 สำนวนที่ใช้ให้เหมาะสมด้านน้ำเสียง ความชัดเจนในการออกเสียง ตัว ร ล และคำควบกล้ำ
 รู้จักเน้นเสียงสูง ต่ำ ตรงใจความสำคัญ ไม่พูดในระดับเสียงเดียวกันตลอด (วิมลศิริ ร่วมสุข 2522
 อ้างถึงใน รจนา ชัยมีเขียว, 2530) ยังได้เน้นถึงมารยาทการพูด ผู้ที่จะสื่อสารทางวาจาได้ดีนั้น
 ควรสุภาพอ่อนโยน หน้าตายิ้มแย้มแจ่มใส ไม่พูดแข่งผู้อื่น หรือพูดขัดคอ รู้จักใช้คำขอคุณขอโทษ
 และเสียใจในโอกาสอันควร ครูควรคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล บางคนมีความสามารถใน
 ด้านการพูดดี เพราะมีความสามารถพิเศษพื้นฐานทางบ้านดีหรือมีโอกาสฝึกฝนอยู่เสมอ บางคนซึ่งอายุ
 ไม่กล้า ควรมีการประเมินผลการพูดของตนเองและผู้อื่น และปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น

ทฤษฎีของ ลิตเติลวูด (Littlewood, 1981 อ้างถึงใน สุภัทรา อักษรานุเคราะห์
 2535) แบ่งกิจกรรมสื่อสารเป็น 2 ชนิด คือ

1. กิจกรรมที่จัดตามจุดประสงค์ที่จะสื่อสาร (Functional Communicative Activities) กิจกรรมนี้จะเน้นจุดประสงค์ที่จะสื่อสาร เพื่อจะสื่อความหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ
2. กิจกรรมที่จัดเพื่อการปฏิสัมพันธ์ในสังคม (Social Interaction Activities) คือ กิจกรรมที่จัดเพื่อให้ใช้จริงกับบุคคลอื่น ๆ ในสังคม นอกจากผู้เรียนจะเลือกใช้ภาษาตามจุดประสงค์ที่จะสื่อสารแล้ว ผู้เรียนจะต้องคำนึงถึงการใช้ภาษาให้เหมาะสมกับสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันด้วย การจัดกิจกรรมเพื่อการสื่อสาร ครูจะต้องคำนึงถึงการจัดให้มีกิจกรรมร่วมกัน
 อย่างเป็นธรรมชาติ เน้นความเรียบร้อยทั้งด้านการดำเนินงานและการเตรียมจัดเนื้อหาที่เป็นจริง

ในชีวิตประจำวัน สอดคล้องกับวิชาที่สอน นักเรียนเลือกเนื้อหาเองโดยยึดจุดประสงค์ของการเรียน การสอนเป็นสำคัญ สร้างแรงจูงใจให้นักเรียนอยากมีส่วนร่วมนักเรียนได้แลกเปลี่ยนข้อมูลซึ่งกันและกัน โดยไม่มีการซักซ้อมมาก่อน

ทักษะการสื่อสารทางวาจาเป็นความสามารถ หรือประสิทธิภาพในการถ่ายทอด ความรู้สึกนึกคิดที่มีอยู่ในสมองของผู้พูดไปสู่ผู้ฟัง ทำให้รู้เรื่องราวและเกิดความรู้สึกเป็นแนวเดียวกัน นั้นทา ชุนภักดี (2529) ได้เสนอการฝึกทักษะการสื่อสารทางวาจานั้น นักเรียนควรปฏิบัติดังนี้ เลือกใช้ถ้อยคำ ลำดับการใช้ถ้อยคำน่าเสียงให้ถูกต้องตามระเบียบของภาษา เพื่อให้สื่อความหมาย ได้เข้าใจชัดเจน ใช้กิริยาท่าทางประกอบการพูดได้อย่างเหมาะสมรู้จักสังเกตปฏิกริยาของผู้ฟัง ถ้าผู้ฟังเริ่มเบื่อ ควรตัดแปลงแก้ไขวิธีการพูดให้เหมาะกับผู้ฟัง

จากทฤษฎีต่าง ๆ ประมวลได้ว่า กระบวนการของการสื่อสารทางวาจานั้น ประกอบด้วย การฟัง การคิด และการพูดพร้อม ๆ กัน เรื่องของการคิดจัดว่าเป็นเนื้อหาของการใช้ภาษา ซึ่งการคิด นั้นได้มาจากการกลั่นกรองของสมองผู้พูดโดยอาศัยความรู้ความรู้สึก และประสบการณ์ที่เคยได้รับมา เป็นสำคัญ

ทฤษฎีการสอนภาษา

ทฤษฎีการสอนทางภาษาที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมภาษาไทยมีหลายทฤษฎี ซึ่งมีทฤษฎี ที่เหมาะสมจะนำมาเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมทางภาษา ดังต่อไปนี้

ทฤษฎีการสอนแบบสื่อสาร (Communicative Approach)

แนวการสอนตามทฤษฎีนี้ จะเน้นการใช้ภาษาของนักเรียนเป็นหลัก โดยอาศัย หลักการของภาษาศาสตร์เชิงสังคมวิทยา (Sociolinguists) กระบวนการสอนตามทฤษฎีนี้จะ เป็นปฏิสัมพันธ์ในการใช้ภาษาระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน และผู้เรียนกับผู้เรียน โดยการกระตุ้นให้ ผู้เรียนเกิดความรู้สึกอยากแสดงออกทางภาษา หรือการทดลองใช้ภาษาเพื่อสื่อความหมายด้วย

ตนเอง ทั้งการฟัง พูด อ่าน และเขียน เป็นการพัฒนาทักษะทางภาษาอย่างมีประสิทธิภาพ และเป็นไปตามธรรมชาติของผู้เรียน ในการจัดเนื้อหาชั้น บทเรียนควรเน้นตามวิธีการ ดังต่อไปนี้

1. เน้นกิจกรรมทางภาษาที่มีความหมายต่อผู้เรียนและเหมาะสมกับกาลเทศะ
2. จัดให้ผู้เรียนมีโอกาสแสดงออกทางภาษา และฝึกให้ใช้ภาษาได้อย่างธรรมชาติ
3. ผู้สอนมีหน้าที่คอยช่วยเหลือ แนะนำ และแก้ไขการใช้ภาษาที่ถูกต้องแก่ผู้เรียน
4. เน้นการจัดให้มีการปฏิบัติกิจกรรมร่วมกัน เช่น การทำงานเป็นกลุ่มย่อย

การช่วยกันเขียนเรื่อง ตลอดจนการอภิปรายโต้ตอบระหว่างผู้พูดและผู้ฟัง

ทฤษฎีการสอนแบบธรรมชาติ (Natural Approach)

ทฤษฎีแบบนี้ จะเน้นการให้ปัจจัยป้อนเข้าที่มีความหมายเป็นที่เข้าใจได้

(Comprehensible Input) ให้แก่ผู้เรียนโดยใช้กระบวนการเรียนการสอน (Process) ที่เหมาะสมกับการรับรู้ทางภาษาของผู้เรียน (Language Acquisition) เป็นหลัก ซึ่งผลของการเรียนรู้จะประสบความสำเร็จดังที่คาดหวังได้ ถ้าผู้สอนเข้าใจวิธีสอนอย่างถูกต้อง วิธีการสอนแบบนี้จะใช้ของจริงที่นักเรียนพบเห็นอยู่ในชีวิตประจำวันมาประกอบการสอน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้เร็วขึ้น โดยเริ่มจากการพัฒนาการฟัง และการพูดตามลำดับ

ทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อรู้แจ้ง (Mastery Learning)

เป็นการจัดการเรียนการสอนที่คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างผู้เรียน ซึ่งแตกต่างกันไปตามวัยและสติปัญญา บางคนเรียนได้ช้า บางคนเรียนได้เร็ว ดังนั้นการจัดกระบวนการเรียนการสอนจึงต้องคำนึงถึงความแตกต่างในการใช้เวลาการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วย จึงทำให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพ การให้เวลาแก่ผู้เรียนในการฝึกปฏิบัติกิจกรรมทางภาษามาก ๆ ย่อมช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้มากขึ้น

ขั้นตอนในการเรียนรู้ตามทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อรู้แจ้ง แบ่งออกเป็น 5 ขั้นตอน ตามลำดับ

ดังนี้

1. **ขั้นการรับรู้ (Acquisition Stage)** ในขั้นนี้ครูเริ่มเสนอเนื้อหาใหม่ให้แก่ผู้เรียน ผู้เรียนเริ่มลองฝึกดลองอยู่กับสิ่งที่เรียนรู้ ในขั้นนี้ความถูกต้องและความแม่นยำในการเรียนรู้ยังมีน้อย
2. **ขั้นเกิดความคล่องตัว (Fluency Stage)** ในขั้นนี้ผู้เรียนจะได้รับการฝึกฝนทักษะ จนเกิดความคล่องแคล่วในการปฏิบัติ และจะเพิ่มความถูกต้องมากขึ้น
3. **ขั้นเกิดความคงทน (Maintenance Stage)** ในขั้นนี้จะสืบเนื่องมาจากความคล่องตัว อันเนื่องมาจากการฝึกปฏิบัติของผู้เรียนในขั้นนี้ ความคงทนของความรู้ที่ได้รับจะอยู่ได้นาน และไม่ลืม เนื่องมาจากมีความแม่นยำในสิ่งที่เรียนจากการปฏิบัติ และมีประสบการณ์จากการลองฝึกดลองถูกมาหลายครั้ง
4. **ขั้นนำไปประยุกต์ (Application Stage)** ในขั้นนี้ผู้เรียนมีความชำนาญในความรู้ที่เรียนมา และสามารถนำความรู้มาใช้ได้ในชีวิตประจำวันของตน
5. **ขั้นปรับตัว (Adaptation Stage)** ในขั้นนี้ผู้เรียนจะสามารถนำความรู้มาดัดแปลง หรือปรับใช้ได้ในทุก ๆ สถานการณ์

จากทฤษฎี ทั้ง 3 ทฤษฎี ดังกล่าว จะเห็นว่า มีขั้นตอนและแนวทางในการจัดกิจกรรมทางภาษาที่สอดคล้องกับการใช้ทักษะการสื่อสารทางวาจา ซึ่งผู้สอนสามารถนำไปเป็นแนวทางในการปรับปรุง การเรียนการสอนภาษาไทยให้มีประสิทธิภาพ และบรรลุผลตามเป้าหมาย ตลอดจนเกิดประโยชน์ต่อผู้เรียนในการนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน

ความหมายและความสำคัญของการปฏิสัมพันธ์

ความหมายของปฏิสัมพันธ์

การปฏิสัมพันธ์จากทฤษฎีปฏิสัมพันธ์ หมายถึง ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่เกิดความรู้สึก และกิจกรรมที่บุคคลเคยมีปฏิริยาต่อกัน และทำให้มีผลกระทบต่อกิจกรรม ตลอดจนบุคลิกภาพ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2532)

เจ ดับบลิว ธิบัท และ เอช เอช เคลลีย์ (J.W.Thibaut and H.H.Kelley, 1959 อ้างถึงใน ทองปอนด์ ชินวงศ์, 2530) อธิบายความหมายของปฏิสัมพันธ์ว่า "การปฏิสัมพันธ์ หมายถึง การที่บุคคลหนึ่งแสดงพฤติกรรมอย่างหนึ่งอย่างใดออกมา ซึ่งจะมีผลต่อการแสดงพฤติกรรมของอีกคนหนึ่ง พฤติกรรมที่แสดงออกนี้ อาจเป็นการสื่อสารที่ใช้คำพูดหรือกระทำก็ได้"

จี เทอร์รี่ เพจ และ จี บี โทมัส (G.Terry Page and J.B. Thomas, 1977 อ้างถึงใน ทองปอนด์ ชินวงศ์, 2530) กล่าวว่า "ปฏิสัมพันธ์ หมายถึง อิทธิพลระหว่างบุคคลหรือกลุ่มที่มีผลกระทบซึ่งกันและกัน โดยเน้นถึงอิทธิพลเฉพาะทางอารมณ์และสังคมเท่านั้น"

เจมส์ วัตสัน และ แอน ฮิล (James Watson and Anne Hills, 1984 อ้างถึงใน ทองปอนด์ ชินวงศ์, 2530) ได้กล่าวถึงความหมายของปฏิสัมพันธ์ว่า เป็นการกระทำหรือการสื่อสารต่อกันระหว่างบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไป หรือระหว่างกลุ่มสังคมตั้งแต่สองกลุ่มขึ้นไป โดยการกระทำหรือการสื่อสารนั้น อาจเป็นพฤติกรรมที่ใช้วาจาหรือพฤติกรรมที่ไม่ใช้วาจาก็ได้

จากคำจำกัดความดังกล่าว พอสรุปได้ว่า ปฏิสัมพันธ์ หมายถึง การที่บุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปมีความสัมพันธ์กันและได้แสดงพฤติกรรมที่จะมีผลกระทบต่อพฤติกรรมของกันและกัน พฤติกรรมดังกล่าวนี้ อาจจะเป็นการสื่อสารทางวาจาหรือการกระทำก็ได้

ความสำคัญของปฏิสัมพันธ์

ปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่มีผลต่อบรรยากาศการเรียนการสอนในห้องเรียนและมีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ของนักเรียน ดังที่ อบรม สนิทบาล และ กุลชลี องค์ศิริพร (2523 อ้างถึงใน ลีวีรัตน์ พุ่มประสาท, 2536) กล่าวว่า "ปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนจะเป็นเครื่องบอกให้รู้ว่าเด็กประสบความสำเร็จหรือล้มเหลวต่อการเรียนรู้" ถ้าหากครูปรารถนาให้นักเรียนมีพฤติกรรมการเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดี ครูควรมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับนักเรียน ทั้งนี้เพราะปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครูกับนักเรียน มีส่วนช่วยให้เกิดบรรยากาศที่ดีในห้องเรียน ประดิษฐ์ อูปรมย์ (2523 อ้างถึงใน ลีวีรัตน์ พุ่มประสาท, 2536) เห็นว่า การมีปฏิสัมพันธ์มีผลจะช่วยส่งเสริมให้นักเรียนมีสุขภาพจิตดี มีความสนใจ และตั้งใจเรียน

ปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน

ปัจจัยที่สำคัญที่สุดประการหนึ่ง ที่มีผลต่อประสิทธิภาพการเรียนการสอนของครูและผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน ก็คือ พฤติกรรมในชั้นเรียน ทั้งที่เป็นพฤติกรรมการสอนของครู และพฤติกรรมการเรียนของนักเรียน เพราะการเรียนการสอนส่วนใหญ่เกิดขึ้นในชั้นเรียน ครูและนักเรียนได้ใช้การสื่อความหมาย และมีความสัมพันธ์กันตลอดเวลา ครูอาจจะใช้การอธิบาย บอกเล่า หรือถามคำถาม นักเรียนจะตอบคำถาม หรือซักถามครูเมื่อไม่เข้าใจการสื่อความหมาย โต้ตอบกันนี้ก็คือการปฏิสัมพันธ์นั่นเอง (พันทิพา อุทิสสุข, 2523)

ปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนที่เป็นไปในทางที่เหมาะสม ครูกับนักเรียนจะต้องมีความสัมพันธ์อันดีต่อกัน โดยเปิดโอกาสให้นักเรียนได้มีโอกาสซักถาม ตอบคำถาม และเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนการสอนให้มาก บรรยากาศในชั้นเรียนจะมีความน่าสนใจ สนุกสนาน ส่งเสริมความอยากรู้อยากเห็น และกระตือรือร้นนักเรียนมีโอกาสได้ใช้ความคิดของตนได้แสดงความสามารถ นักเรียนมองครูอย่างเป็นมิตร เกิดความเป็นกันเอง นักเรียนจะให้ความสนใจต่อคำสอนและกิจกรรมที่ครูมอบหมาย เมื่อนักเรียนได้รับการเสริมแรงจากครู นักเรียนจะเกิดกำลังใจกล้าเข้าร่วมกิจกรรมอย่างมั่นใจ นักเรียนได้ทำงานร่วมกัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน บรรยากาศในชั้นเรียนก็จะส่งเสริมให้การเรียนการสอนบรรลุตามเป้าหมาย (เศรษฐศักดิ์ หนูทอง, 2528 อ้างถึงใน สมปอง ชดกิง, 2531) ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นของ ประสาท อิศรปริตตา (2522 อ้างถึงใน สมปอง ชดกิง, 2531) ว่าสัมพันธ์ภาพระหว่างครูกับนักเรียน มีผลต่อสภาพทางอารมณ์และสุขภาพจิตในชั้นเรียน ครูในฐานะที่มีบทบาทในการเป็นผู้นำของการเรียนการสอน จะต้องมีส่วนในการปรับตัวของนักเรียน ให้มีความรู้สึกอบอุ่นมั่นคง เป็นที่พึ่งของเด็กได้ ซึ่งย่อมมีผลกระทบต่อการเรียนรู้ของนักเรียนโดยตรง เมื่อครูเป็นผู้นำและเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการเรียนการสอน พฤติกรรมการสอนของครูจึงมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมและการเรียนรู้ของนักเรียน พฤติกรรมในชั้นเรียนจะแสดงให้เห็นสภาพปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน

ปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับนักเรียน

เมื่อมีการวางแผนในการจัดกลุ่มการเรียนการสอน ต้องมีการพิจารณาถึงองค์ประกอบ เช่น ความสามารถในการติดต่อสื่อสารของนักเรียน คูเปอร์ มาควิส และ เอเยอร์โลเปส (Cooper, Marguis, and Ayers Lopez, 1982 quoted in Wilga M. Rivers, 1987) พบว่า นักเรียนที่เรียนคือ นักเรียนที่ถามและนักเรียนที่ชอบให้ข้อมูลข่าวสาร คือ นักเรียนที่ชอบรับข้อมูลข่าวสาร นักเรียนที่มีความสามารถสูง เพื่อน ๆ ชอบที่จะเข้ามาคุย ไม่เพียงแต่จะซักถามเท่านั้น แต่ยังเป็นการทำให้เกิดความรู้ใหม่ ๆ นักเรียนสามารถเรียนรู้ได้จากเพื่อน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เมื่อมีการยอมรับในความสามารถนั้น สิ่งเหล่านี้จะเกิดมากกว่าการบีบบังคับ ครูควรช่วยสนับสนุนให้นักเรียน ได้แสดงความสามารถอย่างอิสระ และให้นักเรียนใช้ความสามารถของตนเพื่อให้เพื่อน ๆ ในกลุ่มได้เห็นความสามารถของเขาเหล่านั้น

นอกจากพื้นฐานการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม เมื่อมีการจัดกลุ่มการเรียนการสอนเพื่อให้เกิดการเรียนรู้สูงสุดจะนำไปสู่การเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ

โพลโลเวย์, โครนิน และแพตตัน (Poloway, Cronin, and Patton, 1986 quoted in Wilga M. Rivers, 1987) อธิบายว่า การสอนเป็นรายบุคคลเป็นการสอนเพื่อสนองตอบความต้องการของนักเรียนแต่ละคนส่วนการสอนเป็นกลุ่มพบว่า มีประสิทธิภาพในการจัดการเกี่ยวกับนักเรียน คือ มีเวลาสอนมากขึ้นและเป็นการเพิ่มปฏิสัมพันธ์ระหว่างเพื่อน นอกจากนี้ นักเรียนยังเกิดการเรียนรู้โดยการสังเกตมากขึ้น และมีเวลาที่จะติดต่อกับครู

จากพฤติกรรมของครูที่จะก่อให้เกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนและนักเรียนกับนักเรียนดังกล่าวข้างต้นสรุปได้ว่า พฤติกรรมของครูที่จะช่วยส่งเสริมให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ที่ดีระหว่างครูกับนักเรียน และนักเรียนกับนักเรียนควรเป็นพฤติกรรมที่ก่อให้เกิดบรรยากาศที่ทำให้นักเรียนรู้สึกอบอุ่นใจและสบายใจ

ทฤษฎีนักปฏิสัมพันธ์ (Interactionist Theory)

โบเฮนนอน และวอร์เรน ลูเบคเกอร์ (Bohannon & Warren - Luebecker, 1989 quoted in Karen D' Angelo Bromley, 1992) กล่าวว่า ภาษาคือ ผลผลิตของ ปัจจัยทางสิ่งแวดล้อมโดยกำเนิด เด็กเกิดมาพร้อมกับความสามารถ การเรียนรู้ภาษาและมี ปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม รวมทั้งการเลียนแบบการเสริมแรง การให้รางวัล และสถานการณ์ทาง สังคมที่กำหนดรูปแบบภาษาที่นักเรียนได้เรียนรู้เข้าใจ และการใช้ภาษาเกิดขึ้นด้วยความคิด การ กระตุ้นทางภาษา แนวคิดการพัฒนาภาษา

ทฤษฎีของนักปฏิสัมพันธ์จะนำเสนอการผสมผสานหลาย ๆ ทฤษฎี นักปฏิสัมพันธ์ ให้ข้อสันนิษฐานว่า ปัจจัยต่าง ๆ ได้แก่ สังคม ภาษาศาสตร์ วุฒิภาวะ ชีววิทยา ข้อมูลข่าวสาร การมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม ทำให้การพัฒนาภาษาได้ดีขึ้น

สรุปได้ว่า ทฤษฎีนักปฏิสัมพันธ์มีความเชื่อว่า การใช้ภาษาได้อย่างสมบูรณ์ที่สุด ส่งผลกระทบต่อภาษา การเรียนรู้ และการใช้ภาษาของนักเรียนทั้งในและนอกชั้นเรียน

ไวโกตสกี (Vygotsky, 1981 quoted in Lesley Mandel Morrow, 1989) นักจิตวิทยาชาวรัสเซีย กล่าวว่า การเรียนรู้ภาษาของเด็ก อิทธิพลของบุคคลอื่นและสังคมมีอิทธิพล ต่อการเรียนรู้ของเด็ก

ซัลสบี (Sulzby, 1986 quoted in Lesley Mandel Morrow, 1989) กล่าวว่า การสนับสนุนส่งเสริมการพัฒนาภาษาผู้ใหญ่จำเป็นต้องมีการปฏิสัมพันธ์กับเด็ก คอยช่วยเหลือกระตุ้นและส่งเสริมเด็ก ๆ อย่างสม่ำเสมอ

แบนดูรา (Bandura, 1977) เชื่อว่า ปฏิสัมพันธ์ที่กระหว่างผู้เรียนกับ สิ่งแวดล้อมทางสังคมจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ภาษาได้ดี และเปียเจต์ (Piaget, 1952) มีความเห็นเช่นเดียวกันว่าการที่เด็กมีพัฒนาการทางภาษาช้า เนื่องจากขาดการเรียนรู้ จากประสบการณ์และสิ่งแวดล้อมทางสังคม สามารถเร่งพัฒนาการนั้นขึ้นมาได้ด้วยการจัดสภาพ แวดล้อมให้เด็กได้ฝึกกิจกรรมต่าง ๆ ที่เหมาะสมกับอายุและความสนใจของเด็ก เด็กจะมีพัฒนา การทางภาษาสูงขึ้นได้

ทฤษฎีความสัมพันธ์ต่อกัน (Interaction Theory)

พินทิพย์ ทวยเจริญ (2536) ให้ความเห็นว่า นักสังคมวิทยาภาษาศาสตร์ และ นักจิตวิทยาภาษาศาสตร์กลุ่มหนึ่ง ได้เห็นพ้องต้องกันว่า การเรียนรู้ภาษาของเราเกิดขึ้นได้ เพราะมีความสามารถในการเรียนภาษาติดตัวมาแต่กำเนิด หลังจากนั้นเมื่อเด็กเกิดมาก็จะมีการปฏิสัมพันธ์กับบุคคลรอบด้าน ซึ่งจะทำให้เกิดการเรียนรู้ นอกจากนี้จะมีลักษณะประกอบอีกอย่างหนึ่งคือ ความรู้เกี่ยวกับโลก (Cognitive Knowledge) โดยทั่วไปจากทั้งสามส่วนประกอบกัน เด็กจะเรียนรู้ภาษาสร้างระบบทางภาษาของเด็กขึ้นมาเอง มีผู้ใหญ่ช่วยในการเรียนรู้

ทฤษฎีนี้เห็นว่า พัฒนาการทางภาษาของคนเรานั้นจะต้องมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับพัฒนาการด้านความรู้เกี่ยวกับโลก และการเรียนรู้ดังกล่าวจะเกิดจากการที่เด็กได้มีความสัมพันธ์กับบุคคลในสังคมรอบ ๆ ตัวเด็กจะสร้างระบบการพูด ระบบภาษาของตนเองขึ้นมา สัมพันธ์กับบุคคลในสังคมรอบ ๆ ตัวเด็กจะสร้างระบบการพูด ระบบภาษาของตนเองขึ้นมา โดยมีแม่เป็นผู้ดูแลช่วยเหลือระบบภาษาของเด็กจะค่อย ๆ พัฒนารับรู้เรื่อย ๆ เมื่อพัฒนาการทางความรู้เกี่ยวกับโลกมีมากขึ้น ทฤษฎีนี้เป็นที่ยอมรับอย่างกว้างขวาง

ประโยชน์ของการปฏิสัมพันธ์

สำหรับในโรงเรียน นักเรียนจะใช้ความรู้ความสามารถในการใช้คำพูด หรือ ทำทางเพื่อสื่อความหมายกับครูและเพื่อน ๆ ในการเรียนการสอนครูและนักเรียนต้องใช้การสื่อความหมายตลอดเวลาครูใช้การอธิบาย บอกเล่า หรือซักถาม นักเรียนตอบคำถาม ซักถามเมื่อไม่เข้าใจปฏิบัติตามครูบอก ซึ่งการสื่อความหมายในลักษณะนี้ถือเป็นปฏิสัมพันธ์ ซึ่งมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการเรียนการสอน

พินทิพย์ อุกฤษ (2523) เห็นว่าปฏิสัมพันธ์ในห้องเรียน จะช่วยให้ครูรู้จักนักเรียนของตนเองดีขึ้น รู้ความต้องการและข้อบกพร่องของนักเรียน ในขณะที่เดียวกันจะทำให้ นักเรียนมีความใกล้ชิดกับครูและเพื่อน ๆ ซึ่งสอดคล้องกับ ริด และ บราวน์ (Read and Brown, 1982 อ้างถึงใน สุพิน พุทธาภิวัฒน์ 2531) ว่านักเรียนได้มีโอกาสฝึกทักษะการใช้ภาษาอย่างมีความหมายและเป็นธรรมชาติ นอกจากนี้นักเรียนยังได้มีส่วนช่วยเหลือซึ่งกันและกัน กระตุ้นให้นักเรียนมีความรับผิดชอบต่อการทำงาน เช่น รู้จักประเมินผลตนเองและผู้อื่น การวิจารณ์และ

แสดงความคิดเห็น โดยให้มีการอภิปรายกันในเรื่องที่ควรแก้ไขและสิ่งที่ถูกต้อง ควรนำเป็นแบบอย่าง นักเรียนรู้จักแลกเปลี่ยนประสบการณ์และข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ โดยการใช้ภาษาในการสื่อสารกับเพื่อน ๆ แล้ว ยังช่วยทำให้เพิ่มความสัมพันธ์ทางสังคม ช่วยลดความกังวลใจของนักเรียน ทำให้นักเรียนเกิดความสนุกสนานในการเรียนการสอน และมีความต้องการที่จะเรียน

มอริสัน และแมคอินไทร์ (Morrison and MC Intyre 1969 quoted in Wilga M. Rivers, 1987) ได้กล่าวถึงปฏิสัมพันธ์ของครูและนักเรียนพบว่า ปฏิกริยาที่ครูมีต่อนักเรียน และนักเรียนได้รับคือ ความรู้ที่นักเรียนได้รับทั้งวิชาการทั่วไปและวิชาเฉพาะ พฤติกรรมทั่วไปในห้องเรียนและทัศนคติต่อครูมีสภาพอ่อนโยน ความซื่อสัตย์ ความเอาใจใส่ ความสนุกสนานรื่นเริง ความเป็นผู้นำ ได้รับความเชื่อถือทางสังคม และความร่วมมือระหว่างเพื่อน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารทางวาจา

ปรีชา หิรัญประดิษฐ์ (2520) ได้วิจัยเรื่อง "ปัญหาการสอนทักษะการพูดในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น" ผู้วิจัยส่งแบบสอบถามไปยังตัวอย่างประชากรที่เป็นหัวหน้าสาขาภาษาไทย 12 คน ครูภาษาไทย 30 คน และนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น 420 คน จากโรงเรียนรัฐบาล 12 แห่ง ในกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า วิชาการพูดมีความสำคัญมาก มีประโยชน์ช่วยแก้ไขข้อบกพร่องในการพูด เป็นการฝึกฝนการพูดและการใช้ภาษาให้ดีขึ้น และสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ ในด้านปัญหาการเรียนการสอน ทักษะการพูด ตัวอย่างประชากรทั้งสามกลุ่มต่างเห็นถึงความมุ่งหมายและเนื้อหาวิชาที่กำหนดไว้ในหลักสูตรมีความชัดเจนอยู่ในระดับปานกลาง เนื้อหาที่ให้เรียนซ้ำซาก ครูใช้วิธีสอนโดยสาธิตให้นักเรียนออกมาฝึกปฏิบัติเป็นบางคน ทำให้ไม่สามารถฝึกนักเรียนได้ทั่วถึง ครูใช้อุปกรณ์ในการสอนน้อยมาก การวัดผลการพูดของนักเรียนนั้นไม่วัดผลทันที ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับตัวครูคือ ครูไม่ได้รับการฝึกฝนเพื่อมาเป็นครูสอนทักษะการพูดโดยเฉพาะและบางคนไม่มีความรู้เกี่ยวกับการสอนทักษะการพูด ข้อเสนอแนะของผู้วิจัยคือ กระทรวงศึกษาธิการควรจัดอบรมหรือให้คำแนะนำแก่ครูภาษาไทยในเรื่องการสอนทักษะการพูด โดยสนับสนุนให้ครูหรือศึกษานิเทศก์ ผลิตเอกสารให้ความรู้เกี่ยวกับการสอนทักษะการพูด สนับสนุนด้านอุปกรณ์ และครูภาษาไทยควรเห็นคุณค่าของการสอนทักษะการพูด หมั่นศึกษาความรู้เพิ่มเติม หาวิธีการสอนใหม่ ๆ

และกิจกรรม และนำอุปกรณ์มาใช้ในการสอนทักษะการพูด เพื่อให้นักเรียนสนใจ ไม่เบื่อหน่าย
หาโอกาสให้นักเรียนฝึกมากที่สุด นักเรียนควรเห็นคุณค่าและประโยชน์ของการฝึกทักษะการพูด
พยายามทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่ครูกำหนด และพยายามแก้ไขข้อบกพร่องของตนเอง เพื่อนำไปใช้
ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เจลิซาวีร์ จิรสิทธิ์ (2520 อ้างถึงใน กาญจนา จงอุตสาห์, 2530) ได้วิจัย
นักศึกษาสองกลุ่ม คือ กลุ่มที่เรียนตามแนวการจัดเนื้อหาวิชาเชิงโครงสร้าง (Structural -
Based Syllabus) และกลุ่มที่เรียนด้วยการจัดเนื้อหาวิชาตามแนวหน้าที่ของภาษาเพื่อสื่อ
ความหมาย (Functional National - Based Syllabus) แม้ว่าคะแนนผลสัมฤทธิ์ของ
ทั้งสองกลุ่มไม่แตกต่างกัน แต่นักศึกษากลุ่มทดลองที่เรียน โดยจัดเนื้อหาวิชาตามแนวหน้าที่ของ
ภาษาเพื่อสื่อความหมาย มีความสนใจต่อการเรียนและเนื้อหาวิชาวิชานี้มีผลช่วยเพิ่มพูนทักษะ
การฟังและทักษะการพูดแก่ผู้เรียนมากกว่ากลุ่มควบคุม

ดรพรณี สุทธิเสวี (2528 อ้างถึงใน กาญจนา จงอุตสาห์, 2530) ได้ทำการวิจัย
เรื่อง "การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ในด้านการฟัง-พูดภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6
ที่เรียนโดยวิธีการสอนแบบให้คำปรึกษากับการสอนตามคู่มือครูของหนังสือ Getting Through To
People" มีวัตถุประสงค์ในการวิจัย เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ในด้านการฟัง-พูดภาษาอังกฤษของ
นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่เรียนโดยใช้วิธีการสอนแบบการให้คำปรึกษาและการสอนตามคู่มือครู
ของหนังสือ Getting Through To People และเพื่อศึกษาปฏิสัมพันธ์ของวิธีสอนทั้งสองแบบที่มีต่อ
นักเรียนที่มีบุคลิกภาพแตกต่างกัน กลุ่มตัวอย่างประชากร คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียน
นครนายกวิทยาคม จังหวัดนครนายก ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2527 จำนวน 70 คน
เครื่องมือที่ใช้คือ แผนการสอนที่ยึดคู่มือครู ของหนังสือ Getting Through To People 1 ชุด
แผนการสอนที่ยึดขั้นตอนตามวิธีสอนแบบการให้คำปรึกษา 1 ชุด แบบสอบผลสัมฤทธิ์ในด้
การฟัง-พูด 1 ฉบับ และแบบวัดบุคลิกภาพเก็บตัวและแสดงตัว 1 ฉบับ ผลการวิจัยพบว่า นักเรียน
ที่ได้รับการสอนแบบ การให้คำปรึกษากับการสอนตามคู่มือครุนั้นมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกัน
นักเรียนที่มีบุคลิกภาพเก็บตัวและแสดงตัว ที่ได้รับการสอนโดยวิธีสอนแบบการให้คำปรึกษากับการสอน
ตามคู่มือครูมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไม่แตกต่างกัน และวิธีสอนกับบุคลิกภาพไม่มีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน

กุลชาติ โยสีดา (2529) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การศึกษาเปรียบเทียบความสนใจ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษ ทักษะการฟัง-พูดเพื่อการสื่อสารของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่เรียนโดยวิธีสอนแบบบทบาทสมมติและวิธีสอนตามคู่มือครู" โดยมีวัตถุประสงค์ในการวิจัยเพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษทักษะการฟัง-พูด และความสนใจที่มีต่อวิชาภาษาอังกฤษของนักเรียนที่เรียนโดยวิธีสอนแบบบทบาทสมมติและที่เรียนโดยวิธีสอนตามคู่มือครู กลุ่มตัวอย่างประชากรคือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 แผนการเรียนคณิต-วิทย์ โรงเรียนสีคิ้ว "สวัสดิ์ผดุงวิทยา" จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 60 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แผนการสอนภาษาอังกฤษทักษะการฟัง-พูด เพื่อการสื่อสารที่ใช้กับวิธีสอนแบบบทบาทสมมติ 8 ชุด แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษทักษะ ฟัง-พูดปากเปล่า 2 ชุด และแบบทดสอบวัดความสนใจที่มีต่อวิชาภาษาอังกฤษ 1 ชุด ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษทักษะ ฟัง-พูดของนักเรียนทั้งสองกลุ่มแตกต่างกัน โดยนักเรียนในกลุ่มที่ได้รับการสอนโดยวิธีแบบบทบาทสมมติมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนโดยวิธีสอนตามคู่มือครู และนักเรียนที่ได้รับการสอนโดยวิธีสอนแบบบทบาทสมมติมีความสนใจในวิชาภาษาอังกฤษสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนโดยวิธีสอนตามคู่มือครู

ทญ เตชะรัตนกุล (2526 อ้างถึงใน กาญจนา จงอุตสาห์, 2530) ได้วิจัยเรื่อง "วิธีสอนภาษาแบบกลุ่มสัมพันธ์การศึกษาเชิงพรรณนา" ซึ่งเป็นการทดลองใช้วิธีสอนแบบกลุ่มสัมพันธ์ (Community Language Learning) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ด้านการฟัง-พูดของนักเรียนกลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ของโรงเรียนบางคล้าวิทยาคม จังหวัดฉะเชิงเทรา จำนวน 10 คน ใช้ระยะเวลาในการทดลองสอนเป็นเวลา 1 เดือน ผลการวิจัยพบว่า ความสามารถด้านทักษะการพูดของนักเรียนหลังจากได้รับการสอนโดยวิธีสอนแบบกลุ่มสัมพันธ์มีมากกว่าก่อนการได้รับการสอนอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

ปาร์ลเมอร์ และคนอื่น ๆ (Palmer and others, 1979) ได้วิจัยเรื่อง ผลสัมฤทธิ์ ในด้านการเรียนของนักศึกษามหาวิทยาลัยขอนแก่น โดยที่คณะของเขาได้สร้างกิจกรรมการ สื่อความหมายมีลักษณะเป็นการแข่งขันการสนทนาใช้สอนนักศึกษากลุ่มทดลอง และกลุ่มตัวอย่างสอน ตามปกติด้วยการฝึกด้านกลไก (Mechanical drill) และฝึกรูปแบบภาษาที่มีความหมาย (Meaningful drill) ผลการวิจัยปรากฏว่า นักศึกษาทั้งสองกลุ่มไม่มีความแตกต่างทาง

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านทักษะการฟังและทักษะการอ่าน แต่ผลการวิจัยได้กล่าวถึงการศึกษาในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างการสื่อความหมายกับการเรียนไว้ว่า นักศึกษาที่เป็นกลุ่มทดลองที่มีความสามารถในด้านการสื่อความหมายจะเป็นนักเรียนที่เรียนได้ดี ส่วนนักศึกษาที่มีความสามารถในด้านการสื่อความหมายต่ำจะเป็นคนที่เรียนไม่ค่อยดีแต่สำหรับกลุ่มควบคุมได้สรุปผลว่า นักเรียนที่มีความสามารถด้านการสื่อความหมายไม่ดีกว่าไม่จำเป็นต้องเป็นผู้เรียนอ่อน

งานวิจัยในประเทศที่เกี่ยวข้องกับการสอนทักษะในการพูด ดังต่อไปนี้

นันท (Nunn, 1984) ได้ศึกษาทักษะการใช้ภาษาในการพูดของนักเรียนระดับ 4 และระดับ 5 ที่จับคู่กันในการช่วยกันเขียนเรียงความ ซึ่งในขณะที่นักเรียนช่วยกันเขียนเรียงความอยู่นั้น ผู้วิจัยได้บันทึกเพื่อสังเกตการพูดของนักเรียนว่านักเรียนพูดอะไรกันบ้างในการเขียน การเขียนมีผลต่อการใช้ภาษาอย่างไร การใช้ภาษาในการโต้ตอบกันของนักเรียนแตกต่างกันอย่างไร เมื่อบันทึกเทปได้ 15 ชั่วโมง นำเทปนั้นไปถอดความและวิเคราะห์การใช้ภาษาของนักเรียนพบว่า ทักษะการใช้ภาษาในการพูดมีบทบาทต่อความสัมพันธ์ ระหว่างนักเรียนแต่ละคู่ นักเรียนร่วมกันแก้ปัญหาเกี่ยวกับการเขียน มีการสำรวจการใช้ภาษาและมีการแสดงความคิดเห็นและการวิจารณ์ความคิดเห็นของแต่ละฝ่าย

จูดิธ แอนน์ รังเคิล (Judith Ann Runkle 1972 อ้างถึงใน ลมโซษ เจริญวงศ์, 2528) ได้วิจัยเกี่ยวกับการใช้เทคนิคการประชุมกลุ่มย่อยในการสอนวาทวิทยา ข้อมูลได้จากครู 27 คน การทำวิจัยในระหว่างปีการศึกษา ค.ศ.1970 - 1971 ผลการวิจัยพบว่า ร้อยละ 74 ของครูใช้เทคนิคการประชุมกลุ่มย่อยในการสอนวาทวิทยา ร้อยละ 30 ของหลักสูตรนี้เปิดโอกาสให้นักเรียนเรียนทฤษฎีเกี่ยวกับเทคนิคการประชุมกลุ่มย่อยในเรื่องการอภิปราย การสนทนา ซึ่งเป็นเรื่องสำคัญในการสอนวาทวิทยาสถาบันการศึกษา 10 ใน 14 แห่งสนใจวิธีการแบบนี้ และครูที่ได้รับการฝึกฝนเรื่อง การสื่อสารเป็นกลุ่มจะมีความสามารถในการสอนวิชาทักษะการพูดได้เป็นอย่างดี

วิลเลียม หลุยส์ (William Louis 1973 อ้างถึงใน รจนา ชัยมีชัย, 2530) ได้วิจัยเกี่ยวกับการกำหนดจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมในการสอนวาทนิเทศ เขาตั้งสมมติฐานไว้ว่า จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมที่สร้างขึ้นจะเหมาะสมกับการสอนทักษะการพูด กระบวนการและวิธีการที่เขาใช้คือ เขียนจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมขึ้น หลังจากที่ได้วิเคราะห์จุดมุ่งหมายเฉพาะเนื้อหา กิจกรรมและหลักเกณฑ์การวัดผล แล้วนำไปใช้กับโรงเรียนที่อยู่ในโครงการทดลองทั้ง 10 แห่ง จากนั้นนำมาปรับปรุงแก้ไข ในที่สุดก็ได้จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมที่เหมาะสม จะใช้ในบทเรียน โปรแกรมในแขนงการสื่อสารทางคำพูด ผู้วิจัยสรุปว่า ผลจากการวิเคราะห์สมมติฐานของการวิจัยที่ตั้งไว้เป็นที่ยอมรับ จุดมุ่งหมายนั้นสามารถนำไปใช้ในการสอนพูดได้เป็นอย่างดี

กิลแมน ริชาร์ด มาร์ลิน (Gillman Richard Marlin, 1975 อ้างถึงใน ลมโพธิ์ เจริญวงศ์, 2528) ได้วิจัยเกี่ยวกับการวิเคราะห์โปรแกรมการเรียนการสอนทักษะการพูด จุดประสงค์ของการวิจัยเพื่อวิเคราะห์ ลักษณะของการสอนทักษะการพูดในโรงเรียนมัธยมศึกษา ตอนต้น ในมลรัฐเท็กซัส และเพื่อหาแนวโน้มของเนื้อหาวิชา วิธีสอน และกิจกรรมในการสอนพูด ข้อมูลได้จากการส่งแบบสอบถาม ซึ่งสร้างมาจากหนังสือต่าง ๆ และผ่านการตรวจจากผู้เชี่ยวชาญ ด้านนี้ 15 คน ผู้วิจัยส่งแบบสอบถามไปยังครูชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น 81 โรงเรียน ได้รับข้อมูลคืน ร้อยละ 95 สิ่งที่น่าสนใจ คือ ครูส่วนใหญ่เห็นว่า การสอนทักษะการพูดควรมีการปฐมนิเทศก่อน การพูดในที่ชุมนุมชนเป็นเนื้อหาที่ได้รับความสนใจมากที่สุด รองลงมาคือ การพูดตีความ การอภิปรายเป็นกลุ่ม ซึ่งมีความสำคัญมาก ส่วนการโต้วาทีมีความสำคัญน้อย เช่นเดียวกับการเล่นละครพูด ครูส่วนใหญ่ใช้วัสดุทัศนูปกรณ์ เช่น เครื่องบันทึกเสียง ภาพยนต์ สไลด์ โทรทัศน์ หรือเทปโทรทัศน์ในการสอน ครูส่วนใหญ่ใช้วิธีให้ข้อเสนอแนะ ทั้งในรูปแบบการเขียนและการพูดกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่จัดขึ้น ได้แก่ การจัดชมรมการพูดหรือชมรมการละคร

จากผลการวิจัยที่รวบรวมข้างต้นจะเห็นได้ว่า ทักษะการพูดมีความสำคัญมาก มีประโยชน์ช่วยแก้ไขข้อบกพร่องในการพูด เป็นการฝึกฝนการพูดและการใช้ภาษาให้ดีขึ้น นอกจากนี้มีทักษะการพูดมีบทบาทต่อความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับนักเรียนและครูกับนักเรียน

การจัดการเรียนการสอนโดยมีการปฏิสัมพันธ์กับบุคคลรอบข้างจะสร้างประสบการณ์
การเรียนรู้และความรู้สึกต่อสิ่งรอบ ๆ ตัว และมีผลทางพัฒนาการทางภาษาของนักเรียนในสังคม
การจัดการเรียนการสอนทักษะการสื่อสารทางวาจานั้น มีใช้เพียงเพื่อให้เด็กนักเรียนได้รับประสบการณ์
จริงเท่านั้น แต่ยังเป็นส่วนหนึ่งที่จะช่วยให้นักเรียนได้นำไปใช้ในชีวิตประจำวัน เพื่อประโยชน์และ
การใช้ภาษาในการสื่อความหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ และส่งผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น
ตามไปด้วย

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย